

T.C

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ

**ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN KAMU YARARI DEĞERİNE İLİŞKİN
GÖRÜŞLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

Samed AKAR

Danışman:

Prof. Dr. Ali MEYDAN

Nevşehir

KASIM, 2021

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Tezi Hazırlayan
SAMED AKAR

TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK

“Ortaokul Öğrencilerin Kamu Yararı Değerine İlişkin Görüşleri” adlı Yüksek Lisans tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan
SAMED AKAR

Danışman
PROF. DR. ALİ MEYDAN

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü
Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı Başkanı
PROF. DR. ALİ MEYDAN

KABUL VE ONAY SAYFASI

Prof. Dr. Ali MEYDAN danışmanlığında **Samed AKAR** tarafından hazırlanan “Ortaokul Öğrencilerinin Kamu Yararı Değerine İlişkin Görüşleri” adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü **Sosyal Bilgiler Eğitimi** Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

29 / 11 / 2021

JÜRİ:

Danışman: Prof. Dr. Ali MEYDAN

Prof. Dr. Ömer Faruk SÖNMEZ

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Barış ÇİFTÇİ

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun / / 2021 tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

..... / / 2021

Enstitü Müdürü

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN KAMU YARARI DEĞERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Samed Akar

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Sosyal Bilgiler Eğitimi, Yüksek Lisans, Kasım 2021

Danışman: Prof.Dr. Ali Meydan

ÖZET

Sosyal bilgiler dersinin ortaya çıkışında kıta Amerika'sına farklı coğrafyalardan yapılan göçler sonucunda çok unsurlu toplumu ortak değerler etrafında birleştirme amacı olmuştur. Sosyal Bilgiler 2018 öğretim programı incelendiğinde Etkin Vatandaşlık öğrenme alanına yer verilmiştir. Bu öğrenme alanının 2005'deki Güç Yönetim ve Toplum ile Gruplar Kurumlar ve Sosyal Örgütler öğrenme alanının yerine geldiğini görmekteyiz. Ülkemizde daha çok hukuk ve siyaset bilimi alanında kullanılan kamu yararı kavramı ABD, Yeni Zelanda gibi ülkelerin Sosyal Bilgiler Öğretim programında bir değer olarak görmekteyiz.

Betimsel tarama modellenen çalışmada öğrencilerin kamu yararına karşı görüşlerini alabilmek amacı ile 12 sorudan oluşan bir form oluşturulmuştur. Tokat ili Erbaa ilçesinde bulunan okulda yapılan uygulama 50 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin vermiş oldukları cevaplar içerik analizi yöntemi kullanarak titizlikle analiz edilmiştir.

Öğrencilerin kamu, kamu yararı gibi kavramları bilmediği toplumsal ihtiyaçların aslında kendi ihtiyaçları, toplumun çıkarlarının aslında kendi çıkarları olduğunu bilmedikleri görüşmüştür. Sonuç olarak Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilere aktarılabilecek kamu yararı değerine ihtiyaç duyulduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Değer, Vatandaşlık, Kamu Yararı

OPINIONS OF SECONDARY STUDENTS ON THE VALUE OF PUBLIC BENEFIT

Samed AKAR

**Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Institute of Social Sciences,
Department of Social Studies Education, Master, November 2021**

Supervisor: Prof. Dr. Ali MEYDAN

ABSTRACT

In the emergence of the social studies course, it was aimed to unite the multi-component society around common values as a result of migrations from different geographies to continental America. When the Social Studies 2018 curriculum is examined, the learning area of Active Citizenship is included. We see this learning area superseding the Power Management and Society and Groups Institutions and Social Organizations learning area in 2005. We see the concept of public interest, which is mostly used in the field of law and political science in our country, as a value in the Social Studies Curriculum of countries such as the USA and New Zealand.

In the study, which was modeled as a descriptive survey, a form consisting of 12 questions was created in order to get the opinions of the students against the public interest. 50 students participated in the application in the school located in Erbaa district of Tokat province. The answers given by the students were meticulously analyzed using the content analysis method.

It was seen that the students did not know the concepts such as public and public interest, and they did not know that the social needs were actually their own needs, and that the interests of the society were actually their own interests. As a result, it has been understood that there is a need for public benefit value to be transferred to the students in the Social Studies course.

Key Words: Social Studies, Value, Citizenship, Public Interest

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitiminin her aşamasında benden hiçbir zaman desteğini esirgemeyen ve umudunu hiç kesmeyen danışmanım Prof. Dr. Ali Meydan'a sonsuz teşekkür ederim.

Tez aşamasında deneyimleri ve uzman görüşleri ile destek olan lisans hocalarım Prof. Dr. Yılmaz Geçit ve Doç. Dr. Adem Beldağ'a teşekkürlerimi borç bilirim.

Yüksek lisans eğitiminde tanıştığım ve bir ömür boyu dost kazandığım arkadaşım Muhammed Hasan Dede Bakar'a benden esirgemediği manevi desteğinden dolayı teşekkür ederim.

Uygulama sürecinde desteklerini esirgemeyen Erbaa Hakimiyet-i Milliye Ortaokulu müdür yardımcısı Nurhan Şahin'e, Sosyal Bilgiler Öğretmeni Şenay Çakır'a ve uygulamama katılarak destek olan 2021-2022 öğretim yılı 6/E ve 7/C sınıfı öğrencilerine teşekkür ederim.

Eğitim hayatımın her alanında her türlü desteklerini esirgemeyen annem Nursel Akar'a, babam Alaattin Akar'a ve canım eşim Yasemin Yılmaz Akar'a sonsuz teşekkürler.

Ođlum Mustafa Kemal'e,

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	i
TEZYAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK.....	ii
KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR.....	x
TABLOLAR/GÖRSELLER LİSTESİ.....	xi

BİRİNCİ BÖLÜM:

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Problem Cümlesi.....	2
1.3. Alt Problemler.....	2
1.4. Araştırmanın Amacı.....	3
1.5. Araştırmanın Önemi.....	3
1.6. Sayıtlar.....	3
1.7. Sınırlılıklar.....	4
1.8. Tanımlar.....	4

İKİNCİ BÖLÜM:

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

VE

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi.....	5

2.2. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı.....	6
2.2.1. Etkin Vatandaşlık Öğrenme Alanı.....	7
2.3. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yaklaşımlar.....	13
2.3.1. Sosyal Bilim Olarak Sosyal Bilgiler.....	13
2.3.2. Yansıtıcı Düşünce Olarak Sosyal Bilgiler.....	13
2.3.3. Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler.....	13
2.4. Değerler Eğitimi.....	14
2.4.1. Değerlerin Telkini.....	14
2.4.2. Değerlerin Açıklaması.....	14
2.4.3. Değer Analiz Yaklaşımı.....	15
2.4.4. Ahlaki Muhakeme.....	15
2.5. Bir Değer Önerisi: Kamu Yararı.....	15
2.5.1. Kamu Yararı Kavramı.....	16
2.6. Etkin Vatandaşlık Sürecinde Kamu Yararı.....	17
2.7. İlgili Araştırmalar.....	19

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM:

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli.....	23
3.2. Çalışma Grubu.....	23
3.3. Veri Toplama Aracı.....	24
3.4. Araştırmanın Güvenirliliği ve Geçerliliği.....	27
3.5. Uygulama Süreci.....	27
3.6. Veri Analizi.....	27

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	29
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	30
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	31
4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	32
4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	32
4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	33
4.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	34
4.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	34
4.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	35
4.10. Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	36
4.11. On Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	37
4.12. On İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	37

BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma ve Sonuç.....	40
5.2. Öneriler.....	44
KAYNAKÇA.....	45
EKLER.....	50

KISALTMALAR

Ö1: Uygulama sürecinde öğrencilerden formlara isim-soy isim yazılması istenmemiştir. Bu amaçla analiz kısmında öğrencilerin formları kodlanmış ve bulgular kısmında açıklanırken öğrenci formları Ö1, Ö2, Ö3,.. şeklinde açıklanmıştır.

TABLolar/GÖSELLER LİSTESİ

Tablo 2.2: 2005 ve 2018 Yılı Öğretim Programı Etkin Vatandaşlık Öğrenme Alanlarını Gösteren Tablo.....	6
Tablo 2.2.1.1: 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan Becerileri Gösteren Tablo.....	7
Tablo 2.2.1.2: 2005 Ve 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Değerleri Gösteren Tablo.....	8
Tablo 2.2.1.3: 2005 Ve 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Temaları Gösteren Tablo.....	9
Tablo 2.2.1.4: 2005 Ve 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan 4. Sınıf Kazanımlarını Gösteren Tablo.....	9
Tablo 2.2.1.5: 2005 Ve 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan 5. Sınıf Kazanımlarını Gösteren Tablo.....	10
Tablo 2.2.1.6: 2005 Ve 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan 6. Sınıf Kazanımlarını Gösteren Tablo.....	11
Tablo 2.2.1.7: 2005 Ve 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan 7. Sınıf Kazanımlarını Gösteren Tablo.....	12
Görsel 2.8: Merey, Kuş Ve Karatekin'in (2012) Yılında Yaptığı Çalışmadan Alınan Görsel.....	20
Tablo 3.3: Uygulamaya Katılanları Gösteren Tablo.....	22
Tablo 3.2: Pilot Uygulamaya Katılan Katılımcıları Gösteren Tablo.....	23
Tablo 4.1: Birinci Alt Probleme İlişkin Tablo.....	28
Tablo 4.2: İkinci Alt Probleme İlişkin Tablo.....	29
Tablo 4.3: Üçüncü Alt Probleme İlişkin Tablo.....	30
Tablo 4.4: Dördüncü Alt Probleme İlişkin Tablo.....	31
Tablo 4.5: Beşinci Alt Probleme İlişkin Tablo.....	32
Tablo 4.6: Altıncı Alt Probleme İlişkin Tablo.....	32
Tablo 4.7: Yedinci Alt Probleme İlişkin Tablo.....	33
Tablo 4.8: Sekizinci Alt Probleme İlişkin Tablo.....	33
Tablo 4.9: Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Tablo.....	34
Tablo 4.10: Onuncu Alt Probleme İlişkin Tablo.....	35
Tablo 4.11: On Birinci Alt Probleme İlişkin Tablo.....	36
Tablo 4.12: On İkinci Alt Probleme İlişkin Tablo.....	37

BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ

1.1.Problem Durumu

Günümüzde dünyada yaşanan bazı olaylar beraberinde toplumsal açıdan çeşitli sorunlar ortaya çıkmasına neden olmuştur. Dünyada 2019 yılının son günlerinde ortaya çıkan Covid-19 adlı salgın hastalık; günümüzde bu hastalıkla mücadele eden ülkelerde ekonomik ve toplumsal sonuçlar doğurmuştur. Çok sayıda iş yeri salgın hastalıkla mücadele kapanmış birçok işveren işletmelerini geçici olarak kapanmış, buralarda çalışan insanlarda geçici olarak işsiz kalmıştır. Ülkemiz de ise bu salgının etkileri hissedilmiştir. Burada devreye sivil toplum örgütleri ve gönüllü çalışma grupları devreye girerek toplumda bu durumdan en çok etkilenen insanlara gerekli yardımların götürülmesine çalışılmıştır. Öte yandan 24 Ocak 2020 tarihinde Elazığ Serince merkez üssü olan 6,8 büyüklüğünde bir deprem meydana gelmiş ve civar yerleşim birimlerinde yaşayan birçok insan bu depremden etkilenmiştir. Kimisinin evi yıkılmış kimisinin ise deprem sonrası yapılan çalışmalarla yaşadığı evi hasarlı bulunup devlet tarafından yıkılmıştır. Yine son zamanlarda ülkemizin güney kesimlerinde yaşanan orman yangınları ve kuzey kesimlerine yaşanan sel felaketlerinde birçok insan olumsuz yönde etkilenmiştir. Peki devlet bu tarz toplumları etkileyen sorunlarla mücadele ederken gözettiği önemli bir faktör olan kamu yararı nedir? Kamu yararı ile Sosyal bilgiler dersini nasıl ilişkilendirebiliriz?

Bireyin gelişim düzeyini göz önünde bulundurarak sosyal bilimlerin gerçek hayatları ile ve yaşadıkları toplumlarla ilgili seçilmiş konulara yer veren bir derstir Sosyal Bilgiler (İnan, 2014). Bu tanımdan yola çıkarak toplumsal hayatın sosyal bilimler ile ilgili olan gerçek yaşantılarını Sosyal Bilgiler dersinin içinde görmemiz mümkündür. Sosyal Bilgiler dersi bireyin kendini topluma hazırlamada ve toplumsal sorunlarla karşılaştığında bu sorunlara çözüm üretmede önemli bir yeri vardır. Öyle ki mevcut Sosyal Bilgiler Öğretim Programına baktığımızda Etkin Vatandaşlık öğrenme alanını görmekteyiz. Bu öğrenme alanında öğrencilere vatandaşlık konuları aktarılmaktadır. Bu konular sayesinde öğrenciler toplumda kendilerine bir yer bulabilecek ve bir vatandaş olarak toplum düzenine uygun davranış gösterecektir.

Kamu yararı toplumun genel olarak faydasına yapılan hizmetlerdir. Devlet yaptığı hizmetlerde toplumun genel olarak faydasını gözetir. Toplumun menfaatleri kişilerin menfaatlerinin gerisinde kalır. Sosyal Bilgiler dersi sayesinde öğrenciler okullarda etkin birer vatandaş olarak yetiştirilmektedir. Bunu mevcut programda yer alan öğrenme alanı ve kazanımlarda ayrıca Sosyal Bilgilerin özel amaçlarında görmekteyiz. Bu araştırmada özellikle ortaokul öğrencilerinin kamu yararına ilişkin görüşleri alınmıştır. Burada ki amaç öğrencilerin kamu hizmetlerinin ne olduğunu, kamu hizmetlerine bakış açıları ve kamu yararı kavramını ne derece bilip bilmediğini ortaya çıkartmaktır. Ayrıca kamu yararının bir değer olarak Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programına alınması hedeflenmiştir. Bu sayede öğrenciler kamu yararı değerini yakından tanıyıp toplumda yapılan hizmetlerde kamu yararını arayacaklar ve bu bilinç sayesinde yapılan hizmetlere karşı daha duyarlı bir tutum içinde olacaklardır.

1.2.Problem Cümlesi

Ortaokul öğrencilerin kamu yararı değerine ilişkin görüşleri nelerdir? Öğrencilerin kamu yararına ilişkin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda 12 soruluk alt problemler oluşturulmuş ve bu alt problemlere uygun form hazırlanmıştır.

1.3.Alt Problemler

- 1.Ortaokul öğrencileri kamu ve kamu yararı kavramından ne anlamaktadır?
- 2.Ortaokul öğrencileri toplumsal ihtiyaçların hangi kurum ve ya kuruluşlar tarafından karşılandığını bilmekte midir?
- 3.Ortaokul öğrencileri kamuya yapılan hizmetlerde hangi amaçların olduğunu bilmekte midir?
- 4.Ortaokul öğrencileri ödediğimiz vergilerin topluma nasıl geri döndüğünü bilmekte midir?
- 5.Ortaokul öğrencileri kamuya yapılan hizmetleri bilmekte midir?
- 6.Ortaokul öğrencileri ülkemizdeki doğal ve beşeri kaynakları kullanırken dikkat edeceği hususları bilmekte midir?
- 7.Ortaokul öğrencileri toplumda ortak yaşam alanlarını kullanırken dikkat edeceği hususları bilmekte midir?
- 8.Ortaokul öğrencileri yaşamlarında ne gibi tasarruflar yapmaktadır?
- 9.Ortaokul öğrencilerinin okullarında varsa kamu yararına yönelik yapılan proje ve faaliyetlerden haberi var mıdır?
- 10.Ortaokul öğrencileri okullarında veya sınıflarında bulunan ders araç-gereçlerini veya öğretim materyallerini kullanırken dikkat edeceği hususları bilmekte midir?
- 11.Ortaokul öğrencileri sosyal çevrelerinde karşılaştıkları toplumsal bir soruna tepki göstermekte midir?
- 12.Ortaokul öğrencileri kişisel çıkarları ile toplumsal çıkarları çakıştığında hangisini tercih etmektedir?

Yukarıda yazılan maddeler araştırmanın alt problemlerini oluşturmaktadır. Uzman görüşleri ile güvenilirlik ve geçerliliği sağlanan 12 soruluk form aracılığı ile öğrencilerin görüşleri toplanmaya çalışılmıştır.

1.4.Araştırmanın Amacı

Yapılan bu araştırmanın temel amacı bilişsel gelişim düzeyleri göz önünde bulundurularak 6. ve 7. sınıf öğrencilerin kamu yararı değerine karşı görüşlerini belirlemektir. Bu hususta öğrencilerin kamu yararı ile ilgili ne düşündükleri görülecektir. Ayrıca kamu yararı kavramının Sosyal Bilgiler dersi bünyesinde yer alan Etkin Vatandaşlık öğrenme alanı içinde verilmesi tavsiye edilecektir. Yapılan program değişikliği ile gelen Etkin Vatandaşlık öğrenme alanı ile öğrencilere vatandaşlık konuları aktarılmıştır. Kamu yararı ülkemizde her ne kadar hukuk ve siyaset bilimleri alanlarında kullanılsa da bu öğrenme alanı bünyesine alınarak öğrencilere aktarılabilir. Yapılan bu çalışmada kamu yararı değerinin Sosyal Bilgiler dersinde sınıf düzeylerinde hangi konularda verilmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir. Bir form hazırlanarak öğrencilerin kamu yararı değerine karşı görüşlerinin neler olduğu açıklanmaya çalışılmıştır.

1.5.Araştırmanın Önemi

Yapılan bu araştırma Sosyal Bilgiler dersinde Etkin Vatandaşlık öğrenme alanının ortaya koyduğu hedefleri ölçme doğrultusundadır. Öğretim programında bulunan ilgili öğrenme alanı ile öğrencilere kazandırılmak istenen hedefler ve kazanımlar kamu yararı çerçevesinde toplanmaktadır. Bunun için bu dersi alan öğrencilerinde sosyal çevrelerinde, okul hayatlarında ve ailelerinde kamu yararına yönelik davranışlar göstermesi gerekmektedir. Araştırmamız bu davranışların neler olabileceği ve bu davranışların öğrencilerce ortaya ne derece koyulup koyulmadığı göstermesi açısından önemlidir.

Ayrıca bu çalışmada kullanılan ölçme aracı olan kamu yararı yönelik bilgi ve algı formu uzman görüşleri ile güvenilirlik ve geçerliliği sağlanmış bir form olarak sunulmuştur. Bu form sayesinde araştırmacılar kolaylıkla kendi çalışma gruplarına uygulama yapabilecek, bölgelerinde öğrencilerin kamu yararına karşı görüşlerini alabileceklerdir.

1.6.Araştırmanın Sayıtları

Asıl çalışma grubunda bulunmayan öğrenci grubuna uygulanan pilot uygulama güvenli ve geçerli varsayılmıştır.

Öğrencilerin formda bulunan soruları açık ve net şekilde anladığı ve cevapladığı varsayılmıştır.

Uygulama esnasında öğrencilerin sordukları soruları öğretmenlerinin tam ve doğru bir şekilde cevapladıkları varsayılmıştır.

Çalışma grubunda bulunan öğrencilerin çalışmaya katılması hususunda istekli ve gönüllü oldukları varsayılmıştır.

Araştırma uygulama aşamasında öğrencilerin Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında bulunan konuları müfredata uygun şekilde öğrendikten sonra yapılması planlanmıştır. Fakat Covid-19 salgın hastalık ve pandemi koşullarının getirdiği süreçte uygulama aşaması 2 dönem ertelenmiş ve 2021-2020 eğitim öğretim döneminin hemen başında uygulama yapıldığından öğrencilerin Etkin Vatandaşlık konularını bildiği varsayılmıştır.

1.7.Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma Tokat ili Erbaa İlçesi'nde bulunan 1 tane ortaokul ile sınırlıdır.

Araştırma bu okullarda Sosyal Bilgiler Dersi alan öğrenciler ile sınırlı kalmıştır.

Form geliştirme sürecinde geçerlilik ve güvenilirlik düzeyleri uzman görüşleri ile sınırlı kalmıştır.

1.8.Tanımlar

Sosyal Bilgiler: İçerisinde sosyal bilimlerinde yer aldığı temel amacı etkin vatandaş yetiştirmek olan derstir (Doğanay, 2008).

Değer: Hayattaki amaçlarımız ve inançlarımız doğrultusunda davranışlarımıza yön gösteren ölçütlerdir (Arabacı ve Akgül, 2013).

Vatandaşlık: Bir ülkede yaşayan halkın organize olmuş devlete anayasal haklarla bağlı olduğu statü.

Kamu: Bir ülkede yaşayan halkın tümü, diğer anlamı ile bir ülkede yaşayan halka hizmet eden devlet organları (TDK, 2021).

Kamu Yararı: Devletin gereksinimlerine cevap veren ve bu ihtiyaçları karşılayan, topluma yarar sağlayan değerler bütünü (TDK, 2021).

İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi

Tarihte ilk defa 1982 yılında ABD’de toplanan Milli Eğitim Konseyinin ‘milli toplum’ anlayışını oluşturmak amaçlı yeni bir ders olarak Sosyal Bilgiler dersini ortaya çıkarmıştır. Bu ders toplumun ihtiyaçları göz önünde bulundurularak tarih, coğrafya ve yurttaşlık gibi derslerin birleşiminden oluşmuştur (Dönmez,2003) ABD’de böyle bir dersin ortaya çıkmasında farklı kıtalardan Amerika kıtasına yapılan göçler sonucunda bu kıtada farklı milletlerin bir arada yaşamasına neden olmuştur (Bilgili, 2010). ABD’de eğitimde yapılması gereken değişimler için toplanan komitelerden olan Sosyal bilimler komitesi 1913 yılında Sosyal bilgiler Komitesine dönüştürülmüş ve böylece Sosyal Bilgiler ilk defa burada kullanılmaya başlamıştır (Aslan, 2016). Sosyal Bilgiler dersi ilk olarak yine ABD’de 1916 yılında kullanılmıştır (Yalçınkaya, 2015). Sosyal bilgiler dersi yıllar içerisinde gelişmelere uğramıştır. ABD’de demokratik topluma vatandaş yetiştirmek için ilermecilik anlayışıyla, 1930’lu yıllarda çocuk merkezli eğitimin benimsenmesiyle birlikte yeniden kurmacılık akımı anlayışıyla, 1960’lı yıllardan itibaren Bruner’in buluş yolu ile öğrenme stratejisinin de katkısı ile ağırlıklı olan tarih ve coğrafya disiplinlerinin yanında sosyoloji, siyaset bilimi, antropoloji, sosyal psikoloji gibi disiplinlerde sosyal bilgiler dersinin içeriğine alınmıştır (Kılıçoğlu, 2014). 1990’lı yıllarda ABD’de yeni düzenlenen sosyal bilgiler programı ile disiplinler arası yeniden kurmacılık akımına bağlı problem çözmeye dayalı bir program olarak karşımıza çıkmaktadır (Öztürk ve Deveci, 2011). Sosyal bilgiler dersi zaman içerisinde ABD’den farklı Türkiye, Kanada, Finlandiya, Yeni Zelanda gibi ülkelerde de ders olarak okutulmaya başlamıştır.

Ülkemizde sosyal bilgiler dersi tarih, coğrafya ve vatandaşlık derslerinin yanında, sosyoloji, arkeoloji, antropoloji, ekonomi, siyaset bilimi, hukuk gibi sosyal bilim dallarından oluşan disiplinler arası bir ders olarak okullarda okutulmaktadır (Barth, ?; Çev: Dönmez, 2013). Ülkemizde 1962 yılına kadar Sosyal bilgiler dersini oluşturan tarih coğrafya ve vatandaşlık dersleri ayrı ayrı birer ders olarak okutulurken bu tarihten sonra Toplum ve Ülke incelemeleri dersi olarak birleştirilmiş, 1968 yılında yapılan değişiklikle Sosyal Bilgiler dersi adını almış olsa da o yıllarda ülkede yaşanan toplumsal ve siyasal olaylarında etkisiyle 1980 yıllarda bu dersler ayrı ayrı olarak Milli Tarih, Milli Coğrafya gibi isimler ile okutulmuşsa da 1998 yılında yapılan program ile tekrardan Sosyal Bilgiler adı altında okutulmaya devam etmiştir (Öztürk, 2007).

2000’li yıllarında başına gelindiğinde tüm eğitim programlarına köklü bir değişikliğe gidilmiştir. Hazırlanan yeni programlar kazanımlar üzerine inşa edilmiş ve alternatif ölçme araçları sunmuştur (Çepni, 2015).

2.2. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı

Bilindiği üzere öğretim programları derslerin şemasını belirleyen bir çizelgedir. Talim terbiye kurulu başkanlığınca yayımlanan bu programlar okullarda derslerin içeriğini oluşturmada en önemli faktördür. Öğretim programının içinde bulunan öğrenme alanları ders kitaplarında temayı oluşturur. Kazanım, beceri, değer, kavramlar ise programın içinde var olan diğer unsurlardır. Her öğrenme alanı içine o öğrenme alanı ile ilişkili olarak kazanımlar, beceriler, değerler ve kavramlar yerleştirilmiştir. Bu sayede ders müfredatında bir bütünlük sağlanmış ve bireyin öğrenme sürecinde konular sistematik bir şekilde ayrılmıştır. Sosyal bilgiler öğretim programı en büyük revizyonu 2005 yılında görmüştür. Yeni programda disiplinler arası yaklaşım daha belirgin görülmekte ve bu sayede Sosyal Bilgiler tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi konularından çıkmış tüm sosyal bilimleri kapsayan sosyal bilimleri yansıtan bir ders olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine hem disiplinler arası hem de diğer disiplinlerle yapılan ilişkilendirmeler sayesinde bir derinlik kazanılmış ve her sınıf düzeyi için bu ayrı ayrı uygulanmıştır.

2005 yılında hazırlanan programın temelinde kazanımlar ve bu kazanımları çatı gibi saran öğrenme alanları vardır. Öğrenme alanlarının içerisine temalarla ilişkili değer, beceri ve kavramlar yer alır.

Tablo 2.2: 2005 ve 2018 yılı öğretim programı etkin vatandaşlık öğrenme alanlarını gösteren tablo.

2005 Yılı Öğretim Programında Bulunan Öğrenme Alanları	2018 Yılı Öğretim Programında Bulunan Öğrenme Alanları
Birey ve Toplum	Birey ve Toplum
Kültür ve Miras	Kültür ve Miras
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	İnsanlar, Yerler ve Çevreler
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Bilim, Teknoloji ve Toplum
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Üretim, Dağıtım ve Tüketim
Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	ETKİN VATANDAŞLIK
Güç, Yönetim ve Toplum	
Küresel Bağlantılar	Küresel Bağlantılar

2005 ve 2018 yılında hazırlanan Sosyal Bilgiler Öğretim Programı incelendiğinde öğrenme alanlarındaki değişim yukarıdaki tabloda görülmektedir. 2005 öğretim programında yer alan Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler ve Değişim ile Güç, Yönetim ve Toplum öğrenme alanları kaldırılmış yerine Etkin Vatandaşlık öğrenme alanı getirilmiştir. 2005 öğretim programındaki kazanımlar incelendiğinde vatandaşlık konuları ile ilgili olan kazanımlar Birey ve Toplum, Kültür ve Miras ile Güç Yönetim ve Toplum öğrenme alanlarına dağılırken, 2018 de düzenlenen programda Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında yer almıştır (MEB, 2018 ve MEB, 2005). 2018'deki program vatandaş eğitimine önem verdiği buradan da anlaşılmaktadır. Sosyal bilgilerin öğrencileri iyi birer vatandaş olarak topluma kazandırmakla görevlidir.

2.2.1. Etkin Vatandaşlık Öğrenme Alanı

2018 yılından tekrar güncellenen sosyal bilgiler öğretim programına baktığımızda öğrenme alanlarında bir değişiklik yapıldığını görmekteyiz. Önceki programda yer alan *Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler* öğrenme alanı ile *Güç Yönetim ve Toplum* öğrenme alanlarının yerine *Etkin Vatandaşlık Öğrenme* alanının geldiği görülmektedir. Bu öğrenme alanı içinde 7. Sınıf düzeyi için öğrencilerin araştırma ve sosyal katılım becerilerin, özgürlük ve bağımsızlık gibi değerlerin kazanılması beklenir. Yine 7. Sınıf düzeyi için bu öğrenme alanı içinde 4 kazanım belirlenmiştir. Bu 4 kazanım sayesinde bireylerin temel hak ve özgürlüklerini öğrenme, gündelik hayatta karşılaşılan sorunlara devlet kurumlarının nasıl çözüm getirdiği ve vatandaşlarının haklarını gözetmede hangi hizmetleri vermekte olduğunu öğrenmesi hedeflenir (MEB,2018). Görüldüğü üzere bu öğrenme alanı sayesinde öğrenciler sosyal bilgiler dersinde edindikleri bilgilerle kendilerini topluma hazırlarken toplum düzeni içinde çalışan kurumların işleyişlerini de öğrenmektedir. Bu sayede öğrencilerin toplum hayatına hazır birer birey aynı zamanda toplum yararına çalışan birer fert olması beklenmektedir.

Etkin vatandaşlık öğrenme alanı ilk defa 2015 yılında yayınlanan sosyal bilgiler öğretim programı ile karşımıza çıkmıştır. Bu öğrenme alanının hedeflerini incelediğimizde: Bireyin toplumdaki rollerini ve bu rollerin gruplar, kurumlar ve çeşitli ortamlarda nasıl değiştiğini ve bireyin bu değişimden nasıl etkilendiği ile ilgili sorulara cevap verir düzeye öğrencileri getirmektir (MEB,2018). 2005 programında yer alan *Gruplar Kurumlar ve Sosyal Örgütler* öğrenme alanı ve *Güç, Yönetim ve Toplum Öğrenme Alanı* ile 2018 programında yer alan *Etkin Vatandaşlık Öğrenme Alanı*nın beceriler, değerler ve temalar açısından karşılaştırılması verilmiştir.

Tablo 2.2.1.1: 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan Beceriler

SINIF DÜZEYİ	Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Güç, Yönetim ve Toplum	Etkin Vatandaşlık
4	Sebep-Sonuç İlişkisini Belirleme	Karar Verme	İş Birliği, Sosyal Katılım ve Karar Verme
5	Sosyal Katılım	Basılı ve Görsel Kaynakları Kullanma (5N1K)	Araştırma Yapma ve Sosyal Katılım
6	---	Sosyal Katılım	Eleştirel Düşünme, Türkçeyi Doğru Güzel ve Etkili Kullanma ve Politik Okuryazarlık
7	---	Karar Verme	Problem Çözme

Yukarıdaki tablo incelendiğinde 2005 programında yer alan beceriler ile 2018 yılında yer alan beceriler karşılaştırılmıştır. Tablo incelendiğinde 4. sınıf düzeyleri için Gruplar Kurumlar Sosyal Örgütler öğrenme alanında Sebep-Sonuç İlişkisini Belirleme becerisi Güç Yönetim ve Toplum öğrenme alanında ise Karar Verme becerisinin olduğu görülmektedir. Bu iki öğrenme alanının yerine gelin Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında ise İş Birliği, Sosyal Katılım ve Karar Verme becerileri yer almıştır. Bu sınıf düzeyinde Karar Verme becerisinin iki programda da kullanıldığı görülmektedir. 5. Sınıf düzeyleri için Gruplar Kurumlar Sosyal Örgütler öğrenme alanında Sosyal Katılım becerisi, Güç Yönetim ve Toplum öğrenme alanında ise Basılı ve Görsel Kaynakları Kullanma (5N1K) becerisi bulunmaktaydı. Etkin Vatandaşlık öğrenme alanı ile Araştırma Yapma ve Sosyal Katılım becerisi gelmiştir. 5. sınıf düzeyi için Sosyal Katılım becerisi her iki programda da kullanılmıştır. 6. sınıf Güç Yönetim ve Toplum öğrenme alanında Sosyal Katılım becerisi bulunmaktaydı. Etkin Vatandaşlık öğrenme alanı ile Eleştirel Düşünme, Türkçeyi Doğru Güzel ve Etkili Kullanma ile Politik Okuryazarlık becerileri getirilmiştir. Bu sınıf düzeyinde güncellenen program ile öğrencilere verilecek becerilerin sayısı artmıştır. 7. sınıf Güç Yönetim ve Toplum öğrenme alanında Karar Verme becerisinin yerine Etkin Vatandaşlık Öğrenme alanı ile Problem Çözme becerisinin getirildiği görülmektedir. Bu tablodan yola çıkarak 2005 yılındaki programla güncellenen Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Sosyal Katılım ve Karar Verme becerilerinin her iki programda da kullanıldığı görülmektedir.

Tablo:2.2.1.2: 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan Değerler

SINIF DÜZEYİ	Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Güç, Yönetim ve Toplum	Etkin Vatandaşlık
4	Yardımseverlik	Bağımsızlık	Sorumluluk ve Bağımsızlık
5	Dayanışma	Adil Olma ve İstiklal Marşına ve Bayrağa Saygılı Olma	Özgürlük ve Bağımsızlık
6	---	Hak ve Özgürlüklere Saygı	Eşitlik
7	---	Adil Olma	Eşitlik

Tablo incelendiğinde 4.sınıf düzeyi için 2005 öğretim programında Gruplar Kurumlar Sosyal Örgütler öğrenme alanında Yardımseverlik değeri Güç Yönetim ve Toplum öğrenme alanında Bağımsızlık değeri olduğu görülmektedir. Değişen program ile Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında Sorumluluk ve Bağımsızlık değerinin getirildiği görülmektedir. Bu sınıf düzeyinde iki programda da Bağımsızlık değeri yer almıştır. 5 sınıf düzeyi için Gruplar Kurumlar Sosyal Örgütler öğrenme alanında Dayanışma değeri bulunurken Güç Yönetim ve Toplum öğrenme alanında Adil olma ve İstiklal Marşına ve Bayrağa Saygılı Olma değeri verilmiştir. Güncellenen program ile Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında Özgürlük ve Bağımsızlık değerleri verilmiştir. 6. sınıf

için Güç Yönetim ve Toplum öğrenme alanında Hak ve Özgürlüklere Saygı değeri kullanılırken 2008 öğretim programı ile birlikte Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında Eşitlik değeri verilmiştir. 7. Sınıf düzeyi için Güç Yönetim ve Toplum öğrenme alanında Adil Olma değeri bulunmaktaydı. Güncellenen program ile Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında Barış değerine yer verilmiştir. 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler öğretim programına ait değerler tablosunda iki programda da ortak olarak Bağımsızlık değerinin kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 2.2.1.3: 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan Temalar

SINIF DÜZEYİ	Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Güç, Yönetim ve Toplum	Etkin Vatandaşlık
4	Hep Birlikte	İnsanlar ve Yönetim	İnsanlar ve Yönetim
5	Toplum İçin Çalışanlar	Bir Ülke Bir Bayrak	Bir Ülke Bir Bayrak
6	---	Demokrasinin Serüveni	Demokrasinin Serüveni
7	---	Yaşayan Demokrasi	Yaşayan Demokrasi

Yukarıdaki tabloda verilen Temalar karşılaştırmasında Güç, Yönetim ve Toplum öğrenme alanı ile Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında yer alan ünite isimlerinin sınıf düzeylerinde aynı olduğu görülmüştür. 2018 yılında en son güncellenen Sosyal Bilgiler Öğretim Programı görüldüğü üzere yeni öğrenme alanı olan Etkin Vatandaşlık öğrenme alanı 4. ve 5. sınıf düzeyi için Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler öğrenme alanının yerine 4. 5. 6. ve 7. sınıflar için Güç, Yönetim ve Toplum Öğrenme alanını yerine gelmiştir. 2005 yılındaki programda 4. Ve 5. Sınıf düzeyleri için olan Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler öğrenme alanı ile ilgili temalar 6. Ve 7. Sınıf düzeylerinde yer almadığını bilinmekteydi. 2018'deki programda bu dengesizlik giderilmiş olup her sınıf düzeyinde öğrenme alanları eşit bir şekilde dağıtılmış oldu.

Tablo 2.2.1.4: 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan 4. Sınıf Kazanımları

2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Kazanımları	2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Kazanımları
Gruplar Kurumlar ve Sosyal Örgütler 1.İnsanların belli bir amaç çerçevesinde oluşturdukları sosyal örgüt, resmî kurum ve grupları fark eder. 2.Ön bilgi ve yaşantısını kullanarak çevresindeki belli başlı sosyal problemler ya da ihtiyaçlarla grup, kurum ve sosyal örgütleri ilişkilendirir.	Etkin Vatandaşlık SB.4.6.1. Çocuk olarak sahip olduğu haklara örnekler verir. SB.4.6.2. Aile ve okul yaşamındaki söz ve eylemlerinin sorumluluğunu alır.

- 3.Kendisi ile çevresindeki gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler arasındaki etkileşime örnekler verir. SB.4.6.3. Okul yaşamında gerekli gördüğü eğitsel sosyal etkinlikleri önerir.
- 4.Okulunda ve yakın çevresinde katılacağı sosyal ve eğitsel etkinliklere karar verir. SB.4.6.4. Ülkesinin bağımsızlığı ile bireysel özgürlüğü arasındaki ilişkiyi açıklar.
- 5.Okul yaşamında gerekli gördüğü eğitsel-sosyal etkinlikler önerir.

Güç Yönetim ve Toplum

- 1.Yaşadığı yerin yerel yönetim birimlerini tanır.
- 2.Kamu hizmetlerinin yürütülmesinde yerel yönetimlerin rolünü açıklar.
- 3.Kamuoyunun yerel yönetimlere etkisine örnekler verir.
- 4.Büyük Millet Meclisinin açılışı ile ulusal egemenliği ilişkilendirir.

Tabloda 4. Sınıf düzeyi için 2005 ve 2018 yılındaki Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan kazanımların karşılaştırılması verilmiştir. Tablo incelendiğinde 2005 yılındaki öğretim programında yer alan Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler ve Güç, Yönetim Toplum öğrenme alanında toplam 9 kazanım varken 2018 yılındaki Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında toplam 4 kazanım olduğu görülmüştür. Kazanımların içerikleri incelendiğinde Gruplar Kurumlar ve Sosyal Örgütler öğrenme alanında yer alan 5. kazanım ile Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında yer alan 3. kazanımın aynı olduğu diğer kazanımların birbirlerinde farklı olduğu görülmektedir.

Tablo 2.2.1.5: 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan 5. Sınıf Kazanımları

2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Kazanımları	2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Kazanımları
Gruplar Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Etkin Vatandaşlık
1. Toplumun temel ihtiyaçlarıyla bu ihtiyaçlara hizmet eden kurumları ilişkilendirir.	SB.5.6.1. Bireysel ve toplumsal ihtiyaçlar ile bu ihtiyaçların karşılanması için hizmet veren kurumları ilişkilendirir.
2. Kurumların insan yaşamındaki yeri konusunda görüş oluşturur.	SB.5.6.2. Yaşadığı yerin yönetim birimlerinin temel görevlerini açıklar.
3. Sivil toplum kuruluşlarını etkinlik alanlarına göre sınıflandırır.	SB.5.6.3. Temel hakları ve bu hakları kullanmanın önemini açıklar.
4. Sivil toplum kuruluşlarının etkinliklerinin sonuçlarını değerlendirir	SB.5.6.4. Millî egemenlik ve bağımsızlık sembollerimizden Bayrağımıza ve İstiklâl Marşına değer verir.
5. Bireylerin rolleri açısından sivil toplum kuruluşlarını resmî kurum ve kuruluşlarla karşılaştırır.	
Güç Yönetim ve Toplum	

-
1. Toplumsal yaşamı düzenleyen yasaların varlığını ve önemini fark eder.
 2. Yaşadığı yerdeki merkeze bağlı yönetim birimleri ile bu birimlerin temel görevlerini ilişkilendirir.
 3. Merkezî yönetim birimlerini tanıyarak bu birimleri temel görevleriyle ilişkilendirir.
 4. Demokratik yönetim birimlerindeki yetki ile ulusal egemenlik arasındaki ilişkiyi açıklar.
 5. Ulusal Egemenlik ve bağımsızlık sembollerine değer verir.
-

Yukarıdaki tabloda 5. Sınıf düzeyi için 2005 ve 2018 yılındaki Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan kazanımların karşılaştırılması verilmiştir. Tablo incelendiğinde 2005 yılındaki öğretim programında yer alan Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler ve Güç, Yönetim Toplum öğrenme alanında toplam 10 kazanım varken 2018 yılındaki Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında toplam 4 kazanım olduğu görülmüştür. Kazanımların içerikleri incelendiğinde 2005 yılındaki Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler öğrenme alanında bulunan 1. kazanım ile 2018 yılındaki Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında bulunan 1. kazanımın benzer olduğu görülmüştür. Güç, Yönetim ve Toplum öğrenme alanında bulunan 2. kazanım ile Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında bulunan 2. kazanımın, aynı öğrenme alanında bulunan 1. kazanım ile Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında bulunan 3. kazanımın ve yine aynı öğrenme alanında bulunan 5. kazanım ile Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında bulunan 4. kazanımın benzer olduğu görülmüştür.

Tablo 2.2.1.6: 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan 6. Sınıf Kazanımları

2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Kazanımları	2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Kazanımları
Güç Yönetim ve Toplum	Etkin Vatandaşlık
1- Demokrasinin temel ilkeleri açısından farklı yönetim biçimlerini karşılaştırır.	SB.6.6.1. Demokrasinin temel ilkeleri açısından farklı yönetim biçimlerini karşılaştırır.
2- Değişik dönem ve kültürlerde demokratik yönetim anlayışının tarihsel gelişimini tartışır.	SB.6.6.2. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde yasama, yürütme ve yargı güçleri arasındaki ilişkiyi açıklar.
3- Tarihsel belgelerden yola çıkarak insan haklarının gelişim sürecini analiz eder.	SB.6.6.3. Yönetimin karar alma sürecini etkileyen unsurları analiz eder.
4- Demokratik yönetimlerde yaşama hakkı, kişi dokunulmazlığı hakkı, din ve vicdan özgürlüğü ile düşünce özgürlüğüne sahip olunması gerektiğini savunur.	SB.6.6.4. Toplumsal hayatımızda demokrasinin önemini açıklar.

5- Türk tarihinde kadının konumu ile ilgili örnekleri, kadın haklarının gelişimi açısından yorumlar.	SB.6.6.5. Türkiye Cumhuriyeti'nin etkin bir vatandaşı olarak hak ve sorumluluklarının anayasal güvence altında olduğunu açıklar. SB.6.6.6.Türk tarihinden ve güncel örneklerden yola çıkarak toplumsal hayatta kadına verilen değeri fark eder.

Yukarıdaki tabloda 6. Sınıf düzeyi için 2005 ve 2018 yılındaki Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan kazanımların karşılaştırılması verilmiştir. Tablo incelendiğinde 2005 yılındaki öğretim programında yer alan Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler öğrenme alanına yer verilmedi görülmüştür. Güç, Yönetim ve Toplum öğrenme alanında ise toplam 5 kazanım varken 2018 yılındaki Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında 6 kazanım olduğu görülmüştür. Kazanımların içerikleri incelendiğinde iki öğrenme alanında bulunan 1. kazanımların aynı olduğu, 4. kazanımların benzer olduğu ve Güç, Yönetim ve Toplum öğrenme alanındaki 5. Kazanım ile Etkin Vatandaşlık Öğrenme alanında bulunan 6. kazanımın benzer olduğu görülmüştür.

Tablo 2.2.1.7: 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan 7. Sınıf Kazanımları

2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Kazanımları	2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Kazanımları
Güç Yönetim ve Toplum	Etkin Vatandaşlık
1. Tarihsel süreçte Türk devletlerinde yönetim şekli ve egemenlik anlayışındaki değişim ve sürekliliği fark eder.	SB.7.6.1. Demokrasinin ortaya çıkışını, gelişim evrelerini ve günümüzde ifade ettiği anlamları açıklar.
2. Anayasamızın 2. maddesinde yer alan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin nitelikleri ile ilgili uygulamalara toplum hayatından örnekler verir.	SB.7.6.2. Atatürk'ün Türk demokrasisinin gelişimine katkılarını açıklar.
3. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yönetim yapısını yasama, yürütme ve yargı kavramları çerçevesinde analiz eder.	SB.7.6.3. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin temel niteliklerini toplumsal hayattaki uygulamalarla ilişkilendirir.
4. Siyasî partilerin, sivil toplum örgütlerinin, medyanın ve bireylerin, gündemi ve yönetimin karar alma süreçlerini ne şekilde etkilediğini örnekler üzerinden tartışır.	SB.7.6.4. Demokrasinin uygulanma süreçlerinde karşılaşılan sorunları analiz eder.
5. İçinde bulunduğu eğitsel ve sosyal faaliyetlerde işleyen süreçleri demokrasinin ilkeleri açısından analiz eder.	

Verilen tabloda 6. Sınıf düzeyi için 2005 ve 2018 yılındaki Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan kazanımların karşılaştırılması verilmiştir. Tablo incelendiğinde 2005 yılındaki öğretim programında yer alan Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler öğrenme alanına yer verilmedi görülmüştür. Güç, Yönetim ve Toplum öğrenme alanında ise toplam 5 kazanım varken 2018 yılındaki Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında 4 kazanım olduğu görülmüştür. Kazanımların içerikleri incelendiğinde birebir aynı kazanıma rastlanmamıştır. Fakat kazanımların içerikleri büyük ölçüde aynı olduğu görülmüştür. İki programda demokrasi ve yönetim şekilleri ile ilgili konular kazanımların içeriklerine alındığı görülmüştür.

2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki kazanımlar incelendiğinde 2005 yılında Öğretim Programında yer alan Güç, Yönetim ve Toplum ile Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler öğrenme alanında yer alan kazanımlar ve 2018 yılında Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan Etkin Vatandaşlık öğrenme alanındaki kazanımların içeriklerinin kısmen de olsa aynı olduğu görülmektedir. 2018 Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan kazanımlar güncel olarak verilmiştir. Türkiye de uygulamaya geçilen e-devlet uygulamasının 2018 yılında ki programın 5. sınıf düzeyi kazanımları içinde, ülkemizde yaşanan 15 Temmuz darbe girişiminin sonucunda ilan edilen 15 Temmuz Demokrasi ve Milli Birlik gününün 6. sınıf kazanımları içinde yer aldığı görülmektedir.

2.3. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yaklaşımlar

Sosyal Bilgiler öğretim yaklaşımları 3 ana başlıkta incelenebilir. Bunlar Sosyal bilim olarak sosyal bilgiler, yansıtıcı düşünce olarak sosyal bilgiler ve vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler olarak ayrılmaktadır (Öztürk ve Deveci, 2011).

2.3.1 Sosyal Bilim Olarak Sosyal Bilgiler

Bu yaklaşımda sosyal bilimlerde bulunan disiplinlerde yer alan bilgi, beceri ve değerlerin öğrenciye aktarılmasıdır (Sever,2015). Ülkelere göre benimsenen yaklaşım modelleri değişiklik gösterebilir.

2.3.2.Yansıtıcı Düşünce Olarak Sosyal Bilgiler

John Dewey'in felsefesine dayanan bu yaklaşım modelinde toplumsal sorunlar üzerinde öğrencilerin çözüm yollarını üretmesini ve bu sayede öğrencilerin karar verme becerilerini geliştirmeye yöneliktir (Öztürk, 2012). Bu yaklaşım modelinde etkin vatandaş yetiştirilmek hedeflenmektedir (Demir, 2016a).

2.3.4.Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler

Sosyal bilgiler öğretim yaklaşımlarından biri olan vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler öğretimi belki de en kabul gören yaklaşımdır. Vatandaşlık aktarımı sayesinde toplumlar devamlılığını sağlamaktadır. Devletler bu sayede var oluşunu sürdürebilir. Aktarım yapılırken toplumun geçmişten günümüze dek yaşadıkları önemli olaylar işlenmelidir. Bu sayede tarihsel hafıza güçlü tutulacaktır. Vatandaşlık aktarımı sayesinde öğrenciler sadece vatandaşlık bilgisi konularını değil toplumu ayakta tutan en küçük yapı taşının kendileri olduklarını görmelidir. Bu sayede kendilerini toplumun bir parçası ve bu parçaların ayrılmaz bir bütünü oluşturduğunu hissedebilecektir. Toplum içinde karşılaşılan sorunları çözmeye ve toplumsal gelişmeye birlikte hareket etme duygusu bu sayede güçlenecektir (Barr, Barth ve Shermis, 2013). Bu yaklaşım modelinde iyi vatandaş yetiştirilmek hedeflenmektedir (Demir, 2016)

2.4. Değerler Eğitimi

Değer eğitiminin amacı, bireyin kendisi ve başkalarının mutluluğu doğrultusunda davranışta bulunmasını sağlamaktır (Aydın ve Gürler, 2012). Bu amaç doğrultusunda okullarda öğrencilere müfredatta var olan bilgilerin aktarılmasının yanında öğrencilerin üyesi oldukları toplumda kendileri ve başkalarının mutlulukları doğrultusunda davranış göstermeleri desteklenmelidir. Bu da değerler eğitimi ile olur. Değerler toplumda genel olarak kabul görmüş yargılardır (Doğan, 2011). Toplumda nelerin iyi-kötü, güzel-çirkin, doğru-yanlış olduğuna dair kararlarımızı değerlerin ışığında veririz (Ulusoy ve Arslan, 2016). Bir toplumda geçmişten gelen değerler o toplumun gelecek yıllardaki devamlılığı için değerlerin nesiller boyu aktarılması önem arz etmektedir (Ateş, 2017). Bireylerin en iyi donanıma sahip, karakterli ve bilinçli, aynı zamanda toplumun sahip olduğu kültür birikimine sahip çıkan bireyler yetiştirmek eğitimin görevidir (Ulusoy, 2007). Değer öğretimiyle ilgili literatür bakıldığında karşımıza farklı öğretim yaklaşımları çıkmaktadır. Sosyal bilgiler öğretiminde en çok başvurulan başlıca yaklaşımları kısaca aşağıda inceleyelim. Bu yaklaşımları Değerlerin telkini, Değerlerin açıklanması, Değer analizi yaklaşımı, ahlaki muhakeme yaklaşımları olarak sıralayabiliriz.

2.4.1.Değerlerin Telkini

Bu yaklaşımda toplumların nesille boyu kazanmış olduğu değerler öğrencilere, hikayelerle, yaşam öyküleriyle tarihsel olaylarla öğrencilere telkin edilir. Bu yaklaşımda toplumsal hayatın normlarını, devletin politikalarını okul ve ya kurumların kurallarına bağlı hareket etmesinde bu yaklaşım önemli bir yer tutar. Öğrenciler buradan aldıkları kazanımları benimser ve sorgulamadan uygularlar (Akbaş, 2014).

2.4.2.Değerlerin Açıklanması

Bu yaklaşım değerlerin telkini yaklaşımına bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşımda öğretmenler öğrencilere değeri doğrudan öğretmez. Öğrenciler kendine uygun değerleri seçer. Öğrencilerden seçtikleri değerlere göre uygun davranış göstermesi beklenir. Öğretmen değer açıklaması yaklaşımına göre öğrencilerin söylemleri ile davranışları arasındaki boşluğu dolduracak önemli açıklamalarda bulunur (Yiğittir ve Kaymakçı, 2012). Bu yaklaşım modeli ile değer öğretilirken 3 basamak kullanılır.

Seçme: öğrenciler bu basamakta kendilerine yakın hissettikleri değerleri seçer, öğretmen öğrencinin seçtiği değere alternatif değerler üretir ve sonucunda değerlendirmeye yapılarak değer seçilir.

Ödüllendirme: bu kısımda öğrenci seçtiği değerden tatmin olması ve değeri açıklayabilmesi gerekir.

Hareket: bu kısımda ise öğrencinin seçtiği değere uygun davranış göstermesi ve bu değeri hayatında tutarlı bir şekilde uygulayabilmelidir (Akbaş, 2014).

2.4.3.Değer Analizi Yaklaşımı

Esasında problem çözmeye dayalı bu yaklaşımda, bir problem üzerinde değerlerin duygusal olamadan akıl ve mantığa dayalı çözümlere öğrencilerin çözüme ulaşması hedeflenir (Baysal, 2013). Bu yöntemde aşağıdaki basamaklar sırası ile uygulanır.

Problemin tanımlanması,

Problemin ve alternatif çözüm yolların açıklanması,

Her alternatifle ilgili kanıtlar toplayarak sonucun tahmin edilmesi,

Kanıtların değerlendirilmesi ve uzun vadeli sonuçların öngörülmesi,

Oluşacak durumun yeniden tanımlanması,

Her durum için mümkün olan sonucun değerlendirilmesi ve açıklanması,

Alternatifler arasından seçme ve uygun hareket için karar almadır.

Bu aşamalar, hedeflenen davranışlar kazanılıncaya dek uygulanır. Aşamaların uygulamasında verilen örneğin içeriğinin zengin olması ve öğretmenin aşama sonucunda sorularla pekiştirme yapması önemlidir (Welton ve Mallan, 1999).

2.4.4.Ahlaki Muhakeme

Bu yaklaşım Kohlberg tarafından geliştirilmiştir. Öğrenciler bu yöntemde ikilemlerle olaylarla karşı karşıya bırakılıp örnek olaylar aracılığı ile tartışarak ideal olan değere ulaşması, akıl yürütme ve mantıksal düşünme ilkelerine göre vardıkları değerden çok bu değere varırken nelerin tartışıldığı önemli olan yöntemdir (Arabacı ve Akgül, 2013). Öğrenciler bu ikilemlerde seviyelerinin altında olan reddederken kendi seviyelerinin üstünde olan yargıları kabul edecektir (Coşkun 2014).

2.5. Bir Değer Önerisi: Kamu Yararı

Değerler, Sosyal Bilgiler Öğretim Programında her bir öğrenme alanları ile ilişkili olarak dağıtılmıştır. 2018 yılındaki Sosyal Bilgiler Öğretim Programını incelediğimizde 18 tane değer yer aldığını görmekteyiz. Bu değerler: ‘‘adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, eşitlik, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk tasarruf, vatanseverlik ve yardımseverlik’’ (MEB,2018) olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışma esasen kamu yararı kavramını bir değer olarak ele alıp Sosyal Bilgiler Dersi alan öğrencilerin bu değere karşı görüşlerini almak amacıyla yapılmıştır. Kamu kavramını toplum olarak ele aldığımızda kamu yararı toplumun yararı anlamına gelmektedir. Toplumun menfaatlerinin sosyal hayattın her alanında gözetildiğini ve korunduğunu görmekteyiz. Bu bağlamda kamu yararı kavramının bir değer olarak Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Etkin Vatandaşlık Öğrenme Alanı ile ilgili konuların içinde yer alması vatandaşlık konularının daha kalıcı bir şekilde öğrenileceği görülecektir. 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Etkin Vatandaşlık öğrenme alanı ile ilgili bilgi verilirken ‘‘Öğrencilerin, grup, kurum ve sosyal örgütlerin nasıl oluştuğunu; onları etkileyen ve kontrol eden mekanizmaları; bunların bireyleri ve kültürü nasıl etkileyip kontrol ettiklerini ve varlıklarını nasıl sürdürüp değiştirdiklerini bilmesi önemlidir’’ (MEB;2018) tavsiyesinde bulunulmuştur. Buradan da anlaşılacağı üzere öğrencilerden kurumların ve sosyal örgütlerin yapısı ve işleyişi ile ilgili bilgi sahibi olmaları istenmektedir. Kurumların ve sosyal örgütlerin her türlü faaliyetinde gözetildiği kamu yararının bir değer olarak öğretim programımıza alınması öğrencilerin, topluma yapılan hizmetleri içselleştirmeleri daha kolay ve kalıcı olacağından şüphe yoktur. 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersi Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında yer alan ‘‘SB.5.6.1. Bireysel ve toplumsal ihtiyaçlar ile bu ihtiyaçların karşılanması için hizmet veren kurumları ilişkilendirir’’ (MEB, 2018) kazanımında olduğu gibi diğer bazı derslerin öğretim programları incelendiğinde derslerin amaçlarında, hedeflerinde, kazanımlarında kamu yararı kavramını örtük bir şekilde görmekteyiz. Bu yüzden ülkemizde de Kamu Yararı değerinin Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında Etkin Vatandaşlık öğrenme alanı içine alınması, etkinliklerde desteklenmesi öğrencinin toplumsal hayatta etkin bireyler olmasında katkı sağlayacaktır. Kamu yararının ABD Sosyal Bilgiler Öğretim programında olduğu gibi ülkemizdeki Sosyal Bilgiler Öğretim programına dahil edilmesi öğrencilerin kamu mallarına karşı yaklaşımını olumlu yönde etkileyecektir. Öğrenciler okullarında ve sosyal çevrelerinde kamuya ait malları kullanırken daha dikkatli olmaya özen gösterecektir.

2.5.1.Kamu Yararı Kavramı

Kamu yararı kavramı daha çok hukuk ve siyaset bilminde kullanılan bir kavramdır. Araştırmamızın konusu oluşturan kamu yararı kısaca sosyal fayda anlamına gelmektedir. Kamu yararını uzun şekilde tanımlayacak olursak ‘‘devletin kamu kurum veya kuruluşları aracılığı ile yaptığı hizmetler toplumun tamamının ya da büyük kesiminin faydasına yönelik faaliyetler olması’’ şeklinde tanımlanabilir. Devletler de kamu kurumların görevleri seçimle iş başına gelen organlarca belirlenir. Kamularda yapılan hizmetler kamu yararı olarak söylenebilir (Eryılmaz, 2015).

Ergun (1998) kamu yararını, kamu yönetiminin faaliyetlerinde toplumun bir kısmının ya da tamamının yararını gözetmeyi ana hedef olarak belirtmiştir.

Kamu yararı kavramını 1924,1961 ve 1982 anayasalarımızda görmekteyiz. Kamu yararı kavramına ilişkin en net açıklamaları Anayasa Mahkemesi yapmaktadır. Ayrıca kişilerin hak ve özgürlüklerinin kısıtlanmasında en önemli faktörde kamu yararı olmalıdır (Saraç, 2019).

Anayasa mahkemesi kamu yararı kavramını bireysel menfaatlerin üzerinde ortak bir faydayı temsil eden bir kavram olarak açıklamaktadır (AYM, 2000).

1982 Anayasasında 'kıyılardan yararlanma, toprak mülkiyeti, tarım, hayvancılık ve üretim dallarında çalışanların korunması, kamulaştırma, devletleştirme ve özelleştirme başlıklarında kamusal faydadan bahsedilmektedir (Dik,2006).

2.7.Etkin Vatandaşlık Sürecinde Kamu Yararı

Vatandaş kavramı ilk kez 1789 Fransız İhtilali sonucunda ortaya çıkmış, demokrasi ile kendi yöneticisini seçen kişilere vatandaş denilmektedir (Yılmaz, 2002). Vatandaşlık kelimesinin kökü olan vatan kelimesi ise bir toplumun oluşturduğu ortak kültürünü ve değerlerini yaşadığı yer olarak tanımlanmaktadır (Doğan,2004). Vatandaşlık eğitiminin amacı bireyin toplum ile arasındaki ilişkileri ve bu ilişkilerden doğan hak ve özgürlüklerini bireye öğretmektir (Altunya, 2003). Vatandaşlık eğitimi sayesinde toplumda mevcut olan kurum ve kuruluşların işleyişi kişilerin birbirine ve topluma karşı görev sorumluluklarını öğrenmekteyiz (Duman ve diğerleri, 2008). Ülkemizde mevcut derslere bakıldığında vatandaşlık eğitiminin, ilköğretim kademesi için Hayat Bilgisi, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersi, Sosyal bilgiler dersi gibi derslerde temel olarak verildiğini görmekteyiz. Sosyal Bilgiler dersi, vatandaşlık konuları sayesinde öğrencileri sosyal yaşantılarına topluma uyum sağlamalarını ve kazandıkları bilgi, birikim ve deneyimleri toplumsal hayatta davranışa dönüştürmelerini sağlayan bir derstir (Merey, 2009). Etkin vatandaşlık öğrenme alanı ile öğrenciler toplumdaki rollerini, kurumların işleyişini, toplumda karşılaştıkları sorunlara çözüm üretmeyi ve toplumsal hizmetlere ve etkinliklere katılmayı öğrenir (MEB, 2018). Bu bağlamda bakıldığında Sosyal bilgiler dersinin temel amaçlarından biri de etkin vatandaş yetiştirmek olduğunu görmekteyiz.

Üniversitelerde okutulan Topluma Hizmet uygulamaları dersi etkin vatandaşlık sürecinde kamu yararının kullanıldığı en güzel örneklerden biridir. Topluma hizmet uygulamaları dersi ile sınıflarının dışına çıkarak, yaşadıkları bölgelerde güncel sorunlara derslerde öğrendikleri bilgileri tecrübe ederek gönüllü bir şekilde çözüm aramaktadır (Tuncel ve diğerleri, 2011). Burada yapılan gönüllü hizmet toplumun çıkarları doğrultusunda topluma faydalı işler olduğundan kamu yararına güzel bir örnek teşkil etmektedir.

Sosyal bilgiler dersinin ortaya çıkış öyküsünde Amerika kıtasına farklı bölgelerden yapılan göçler sonucunda ortaya çıkan karmaşık toplum yapısına karşı alınan bir önlem olarak görmekteyiz. Bu çerçeveden bakıldığında kamu yararının ilk olarak

burada karşımıza çıktığını görmekteyiz. Toplumsal düzende ortaya çıkan sorunlara çözüm üretmeyi öğrenmek sosyal bilgiler dersi ile başlar. Bunu literatürde geniş yer kaplayan sosyal bilgiler ve vatandaşlık eğitiminin temel amacı olan etkin ve iyi bir vatandaş yetiştirme olarak görmekteyiz. Bununla ilişkili olarak da ABD’ Sosyal Bilgiler Öğretim Programında kamu yararı değerinin yer aldığını görmekteyiz.

Kamu Yararı kısaca topluma faydalı olan her türlü hizmet olarak tanımlayabiliriz. Ülkemizdeki mevcut Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Etkin Vatandaşlık öğrenme alanı içerisinde Kamu Yararını bir değer olarak vermek uygun olacaktır. Kamu yararı değeri ile öğrenciler toplumsal sorunlara çözüm ararken toplumun menfaatlerini daha çok gözetir duruma gelecektir. Ayrıca kamu yararını sadece hizmet olarak düşünmemek gerekir. Doğal çevreye ve kültürel değerlere saygılı olmak ve korumakta Sosyal Bilgiler dersinde aktarılacak Kamu Yararı değerinin konusu olabilir. Doğal çevreyi koruyan kültürel mirasına saygılı bireyler özünde toplum için çalışmaktadır. Bir toplumun geleceğinde en önemli faktörlerden biri kültürel mirastır. Toplumda gelecek kuşaklara manevi olarak bırakılan kültür ve maddi olarak bırakılacak doğal çevre toplumun devamlılığı açısından önemlidir. Bu husus da kamu yararı değerinin konusu olabilir. Kamu yararı değeri sayesinde öğrencilerin topluma hizmet uygulamalarına katılımı artacak ve toplum için yapılan hizmetlerde kamu yararını sorgulayacak duruma gelecektir. Bu durumda öğrenciler sosyal hayatta bir etkin birer vatandaş olarak kendilerine yer bulmasında olumlu etken olacaktır. Okul ortamında ise kamu yararını içselleştiren öğrenci okulun materyallerine karşı daha bilinçli yaklaşmasına katkı sağlayacaktır. Kamu yararını gözeten öğrenciler sınıflarında ve okullarında tasarruf yapma iç güdüsüyle hareket edecektir. Kamu yararı değeri sayesinde öğrencileri topluma yapılan hizmetlerin aslında kendilerine yapıldığı, bu hizmetlerde etkin olarak katılması gerektiğinin farkına varacaktır. Kamu yararı değeri ile öğrenciler okullarda yaptığı geri dönüşüm, atık toplama gibi projelerle aslında kamu yararına yönelik faaliyet gösterdiklerinin de farkında olacaktır. Kamu yararı değerini sosyal bilgiler öğretim programında etkin vatandaşlık öğrenme alanının içinde verilecek değerler kısmına alınması durumunda temalara tavsiye edilen dağılımın aşağıdaki şekilde olması uygun olacaktır. Kamu yararı değeri için MEB’in mevcut okullarda okutulan ders kitaplarındaki konular incelenmiş bu ders kitapları esas alınarak örneklendirilme yapılmıştır.

7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi için;

Kamu Yararı değeri 7. sınıf düzeyi için Etkin Vatandaşlık öğrenme alanı içerisinde yer alan Yaşayan Demokrasi temasında bulunan “Anayasadan Gelen Güç” konusunda verilmesi uygun olacaktır. Bu konuda öğrenciler Anayasal kavramlarla birlikte devletin resmi kamu kuruluşlarının görev ve sorumluluklarının neler olduğunu öğrenecektir. Kamu yararı değerinin bu kısımda verilmesi uygun olacaktır.

6. sınıf Sosyal Bilgiler dersi için;

Kamu yararı değeri 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersi için Etkin Vatandaşlık öğrenme alanı içerisinde yer alan Yönetime Katılıyorum temasında bulunan “Haklarımız ve

Sorumluluklarımız Güvencede’’ konusu içinde verilebilir. Bu konuda öğrenciler temel hak ve görevlerinin neler olduğunu ve bu hak ve görevleri nasıl kullanacağını öğrenirler. Aynı zamanda hak ve sorumluluklarının nasıl güvence altında alındığının da farkında olurlar.

5. sınıf Sosyal Bilgiler dersi için;

Kamu yararı değeri bu sınıf düzeyi için Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında yer alan Toplum İçin Çalışanlar temasında bulunan ‘‘Halka Hizmet Edenler’’ konusunda verilmesi uygun olacaktır. Bu konuda öğrenciler, kamu kurum kuruluşlarının faaliyetlerini, sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerini, toplumun nelere ihtiyaç duyduğu ve bu ihtiyaçların nasıl karşılandığı öğretilmektedir.

4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi için;

Kamu yararı değeri bu ders düzeyi içinde Etkin Vatandaşlık öğrenme alanı içerisinde yer alan Etkin Vatandaşlık temasında bulunan ‘‘Eğitsel ve Sosyal Etkinliklere Katılıyorum’’ konusunda işlenebilir. Bu konu incelendiğinde öğrencilerin sosyalleşmesi için okullarda düzenlenen çeşitli etkinliklere aktif katılımı işlenmiştir. Ayrıca öğrenciler bu konu içerisinde çeşitli projeler ile tanıştırılmıştır. Ders kitabında gösterilen projelerde gönüllük hareketi, üreten bireyler, kendin yap gibi kavramlar işlenmiştir. Bu projelerde öğrencilerden bu konu içinde kamu yararına uygun projeler geliştirmesi kamu yararı değerini destekleyebilir.

2.8.İlgili Araştırmalar

İlgili literatür taraması sonucunda kamu yararı değeri adında herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bunun yanında kamu yararı kavramı ile ilgili yapılan yüksek lisans/doktora araştırmaları Ulusal Tez Merkezi internet sayfasında mevcuttur. Sosyal Bilgiler Eğitimi ile ilgili birçok araştırma yapılmıştır. Bunun yanı sıra Etkin Vatandaşlık öğrenme alanı ile ilgili yapılan çalışmaların sayısı sınırlıdır. Vatandaşlık/aktif vatandaşlık/küresel vatandaşlık/dijital vatandaşlık gibi konular ile yapılan araştırmalar yukarıda bahsi geçen adreste bulmak mümkündür. Kamu yararına yönelik yapılan araştırmaların birçoğu Eğitim Bilimlerin haricinde Hukuk, Siyaset Bilimi, İktisat ve Maliye bölümlerinin çalışma alanları olmuştur. Özellikle Sosyal Bilgiler Eğitimi içinde öğrencilerin Kamu Yararına yönelik görüşleri ile ilgili herhangi bir Yüksek Lisans ya da Doktora tezine rastlanmamıştır. Fakat yapılan araştırma sonucunda öğrenciler kamu yararı kavramını tasarruf, sorumluluk, iyilik, doğal çevreye saygı, dayanışma, yardımseverlik gibi kavramlara benzettiği görülmüştür. Bunun yanında literatürde Etkin Vatandaşlık kavramı ile ilgili de araamlar yapılmıştır. Araştırmanın ilgili araştırmalar kısmında Sosyal Bilgiler alanında tasarruf bilinci, sorumluluk bilinci, iyilik, dayanışma, yardımseverlik ve doğal çevre ile ilgili yapılan araştırmalar ve Etkin Vatandaşlık kavramı ile ilgili yapılan araştırmalara yer verilmiştir. Literatürün bu alanda yapılan taraması sonucunda aşağıdaki araştırmalara ulaşılmıştır.

Merey, Kuş ve Karatekin'in (2012) yılında yaptığı çalışmada Türkiye ve ABD Sosyal Bilgiler öğretim programlarını incelerken ABD sosyal bilgiler programında yer alan Kamu yararı değerinden bahsetmiştir. Aynı çalışmadan alınan aşağıdaki görsel incelendiğinde ABD'de 2. kademe sosyal bilgiler öğretim programında yer alan kamu yararı değeri en çok vurgulanan değer iken 1. kademede ise en çok vurgulanan 2. değer olarak karşımıza çıkmaktadır. ABD sosyal bilgiler programında yer alan kamu yararı değeri topluma hizmet teması altında yer alan kazanımlarla birlikte verilmiştir.

Görsel 2.8: Merey, Kuş ve Karatekin'in (2012) yılında yaptığı çalışmadan alınan görsel.

Tablo 2.
ABD İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Tespit Edilen Değerler

DEĞERLER																	
	Adalet	Bilimsellik	Bireysel Haklar	Çeşitlilik (farklılık)	Çatışmaları önleme	Dayanışma	Demokrasi	Dürüstlük	Dayanıklık	Estetik	Hoşgörü	Kendini disipline etme	Kamu yararı	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Yardımsızlık
I. Kademe	2	8	20	12	6	2	4	2	13	--	4	3	15	2	2	7	3
II. Kademe	2	4	6	8	4	4	2	--	5	2	5	3	10	2	--	2	6
Toplam	4	12	26	20	10	6	6	2	18	2	9	6	25	4	2	9	9

Yazıcı'nın (2009) yılında yaptığı Yeni Zelanda Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Bu Programın Türkiye'deki Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile Karşılaştırması çalışmasını yapmıştır. Yeni Zelanda'daki öğretim programının değer boyutunu açıklarken bu ülkedeki çatı programında yer alan değerlerin en temel işlevinin birlikte yaşamayı desteklemesi, öğrencilerin kendilerine, başkalarına ve insan haklarına saygı duymalarını ve programında verilen değerlere karşı cesaretlendirilmesi gerektiğini aktarmıştır. Bu ülke programında yer alan değerleri gösterirken değerlerin ilgili oldukları değer kümelerinin genişletilebileceğinden bahsetmiştir. Birliktelik ve Katılım değerini Toplum ve Kamu yararı için katılım olarak açıklamıştır. (Yazıcı, 2009)

Görüldüğü üzere bazı ülkelerin öğretim programları incelendiğinde Kamu Yararı değerine yer verdikleri görülmektedir. Kamu yararının gözetildiği davranışlar birinci kademe öğrencilerden başlanarak kazandırılması gereken davranışlardır. Bunun içinde Etkin Vatandaşlık öğrenme alanının içerisinde kamu yararına yönelik bilgiler aktarılmalıdır. Etkin vatandaşlık konuları toplum içerisinde bireylerin haklarının neler olduğu ve bu hakları nasıl kullanacağını yanı sıra bahsi geçen kamu yararının gözetilmesi bunun için ne ve nasıl çalışmalar yapılması, sivil toplum kuruluşlarının, devlet kurum ve kuruluşlarının bu çerçevede nerede oldukları da öğrencileri gösterilmelidir.

Şener'in (2019) yaptığı "ortaokul öğrencilerinin etkin vatandaşlık öğrenme alanındaki kavramlara yönelik bilişsel yapıların ve kavram algılarının belirlenmesi" çalışmasını betimsel tarama yöntemi kullanarak 200 öğrenci kelime ilişkilendirme testini

kullanarak yapmıştır. Araştırmasının sonucunda öğrencilerin etkin vatandaşlık öğrenme alanında yer alan kavramlara yönelik bilişsel yapılarının farklı olduğunu tespit etmiştir.

Eryılmaz, Bursa ve Ersoy'un (2018) yaptığı çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve öğrencilerinin etkin vatandaşlık ve STK algılarını ve sosyal bilgiler dersindeki deneyimlerini araştırmışlardır. 24 öğrenci ve 11 öğretmen ile yapılan çalışmada temel nitel araştırma modeli ile yapılan araştırmada yarı yapılandırılmış görüşmeler ile veriler toplanmıştır. Toplanan verilerin sonucuna göre öğretmenler ve öğrenciler etkin vatandaşlığı hak ve sorumluluklarını bilmekle ve siyasal ve sosyal katılım olarak değerlendirdiği tespit etmişlerdir.

Coşkun'un (2011) yaptığı "ilköğretim birinci kademe 5. Sınıf sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi Denizli ili örneği" çalışmasında öğrencilerin öğretim programında yer alan sorumluluk sahibi olma, doğal çevreye ve tarihsel mirasa duyarlılık, İstiklal Marşı'na ve bayrağa saygı ve hoşgörü değerini algılama düzeylerini değerlendirmiştir. Görüşme tekniği ile toplanan veriler betimsel analiz yöntemi ile yorumlanmıştır. Öğrenciler doğal çevreye ve tarihsel mirasa duyarlılık değerini vatanseverlik değeri ili ilişkilendirdiğini aktarmıştır.

Sezer ve Çoban'ın (2016) yaptığı "ortaokul öğrencilerin sorumluluk değeri algıları" isimli çalışmasında toplam 467 öğrenci ile yapılan çalışmada ortaokul öğrencilerinin sorumluluk değerini nasıl algıladığını belirlemeye çalışmıştır. Araştırma sonucunda ortaokul öğrencilerinin "aileye karşı sorumluluk, kişisel sorumluluk, (akademik ve sağlık alanlarında) kişilerarası sorumluluk, çevreye karşı sorumluluk dini sorumluluk ve kamusal sorumluluk" olmak üzere toplam yedi farklı sorumluluk algılarının olduğunu tespit etmiştir.

Ateş ve Nohutçu (2006) çalışmasında kamu hizmetlerinin ortaya çıkmasında gönüllü kuruluşların kamu örgütlerinin rolünü araştırmıştır. Araştırmanın sonucunda gönüllü kuruluşların devlete yardımcı olmasının yanı sıra devletin alternatifi olabilecekleri fakat bunun için gönüllü kuruluşların kapasite sorunlarının çözülmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Başol, Duman ve Çelik (2005) yaptığı çalışmasında doğal kaynakların doğal kaynakların ekonomiye etkisini incelemiştir. Gelişmekte olan ülkelerin doğal kaynaklarını daha verimli şekilde yararlanmanın yollarını araması ve yeterli düzeyde kalifiyeli insan yetiştirmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Çam, Yılar ve Ünal (2020) yaptığı çalışmada "son dönem Osmanlı ve güncel ders kitaplarında tasarruf değerinin nasıl verildiğini incelemiştir. Son dönemki Osmanlı ders kitapları ve gerekli kurumların onayından geçmiş 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarını incelemiş ve tasarruf değerleri ile ilgili bu kitaplarda benzerlikler ve farklılıklar olduğunu tespit etmiştir.

Sezgin ve Tınmaz (2017) yaptığı çalışmada ‘’ okulun sosyal sorumluluk rolü hakkında okul müdür, sınıf ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini incelemişlerdir. Samsun ilinde bulunan ilkokul ve ortaokulda görev yapan toplam 30 katılımcı ile görüşme yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda katılımcıların genel olarak sosyal sorumluluk kavramını toplumsal değerlere ve çevre bilincine sahip olma şeklinde tanımladıkları sonucuna ulaşmışlardır. Bunun yanı sıra okulun toplumsal ya da sosyal işlevlerini; toplumsallaştırma, kültür aktarımı, etik değerleri kazandırma, çevre bilinci oluşturma ve toplumsal değişimlere uyumu kolaylaştırma olarak ifade ettikleri sonucuna da ulaşmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grupları ve evren, veri toplama araçlarından: başarı testi ve kamu yararı ölçeği, araştırmanın uygulanması ve verilerin analiz programında analizine yer verilmiştir.

3.1.Araştırmanın Modeli

Bu araştırma Sosyal Bilgiler öğretim programında bulunan Etkin Vatandaşlık öğrenme alanından yola çıkarak öğrencilerin kamu yararı değerini ilişkin görüşlerini belirleme çalışmasıdır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmaları, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı süreç içerisinde algıların ve olayların ortaya konulması olarak tanımlayabiliriz (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Betimsel çalışmalar ise bir durumu tanımlamak, değerlendirmeler yapmak ve olaylar arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmak için yapılan çalışmalardır (Çepni, 2010). Araştırmacılar tarafından eğitim alanında tercih edilen en yaygın yöntem olan betimsel tarama yönteminde bireylerin ya da grupların yeteneklerini, tercihlerini, davranışlarını hatta bazen okul gibi fiziksel ortamların özelliklerini gösterilmeye çalışılır (Büyüköztürk ve diğ, 2016). Araştırmada öğrencilerin kamu yararı ile ilgili düşünceleri belirlenmeye çalışıldığı için bu araştırmada yöntem olarak betimsel tarama yöntemi seçilmiştir.

3.2.Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu Tokat ili Erbaa İlçesinde bulunan Hakimiyet-i Milliye ortaokulunda öğrenim gören Sosyal Bilgiler dersi alan 6. ve 7. sınıf öğrenciler seçilmiştir. Bu örneklemin seçilmesindeki amaç kolay ulaşılabilirlik ve ekonomiktir. Uygulama öğrencilere yüz yüze yapılmıştır. Örnekleme uygulama yapma hususunda gerekli izinler enstitü aracılığı ile Tokat ili Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınmıştır. Bunun için hazırlanan dilekçeler ve gönderilen cevap metinleri ekte sunulmuştur.

Tablo 3.2: Uygulamaya katılanları gösteren tablo.

Uygulamaya Katılanlar	Kız Öğrenci	Erkek Öğrenci	n
6. Sınıf	13	15	28
7. Sınıf	12	10	22
Toplam	25	25	50

Tablo incelendiğinde Toplam 50 öğrenci ile uygulama yapıldığı görülmektedir. Uygulamaya aslında 71 öğrenci katılmıştır. Fakat 21 öğrenci 2 veya daha fazla soruyu boş bıraktığından bu öğrencilerin formu çıkartılıp değerlendirmeye alınmamıştır. Bu öğrencilerden 28 tanesi 6. sınıf; bu sınıf düzeyi için 13 kız 15 erkek öğrenci, 7. sınıf

düzeyi için 12 kız 10 erkek öğrenci olmak üzere toplam 22 öğrenciye uygulama yapılmıştır.

3.3. Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı için madde havuzu oluşturulurken 2005 ve 2018 yılında yayınlanan sosyal bilgiler öğretim programında yer alan etkin vatandaşlık öğrenme alanında bulunan kazanımlar tek tek incelenmiştir. Yine bu öğrenme alanının içinde kazandırılacak beceri ve değerlerin kazanımları, sosyal bilgiler dersi ile ilişkili olarak hayat bilgisi ve Türkçe derslerinin kazanımları incelenip konu ile ilgili olabilecek kazanımlar tek tek yazılmıştır.

Tablo 3.3: Pilot Uygulamaya Katılan Katılımcılar

Gruplar	Öğretmenler	Öğretmen Adayları	Öğrenciler	Yerel Yönetici
Uygulama Yapan Birey Sayısı	7	11	70	2

Ayrıca konu ile ilgili olarak hazırlanmış kısa cevaplı yazılı bir form hazırlanmış bu formda yer alan sorulara Erbaa Belediyesi'nde göre yapmış 2 belediye başkanı, öğretmenlerin, öğretmen adaylarının ve çeşitli sınıf düzeyindeki öğrencilerin cevaplaması sağlanmıştır. Bu sayede özellikle öğrencilerin konu ile ilgili neler bildikleri saptanmış, verdikleri cevaplar değerlendirilerek madde havuzuna eklenmiştir.

Pilot Uygulamaya dair sözel bilgiler incelendiğinde;

1) *Kamu nedir sorusuna;*

Yöneticilerin verdiği cevaplar: bir devlette yaşayan halk,

Öğretmen adaylarının verdiği cevaplar: halk, insan topluluğu, bir ülkenin tümü,

Öğretmenlerin verdiği cevaplar: vatandaşın hizmetinde çalışan devlet kurumları, toplum, halk, millet

Öğrencilerin verdiği cevaplar: devlet, halk, insan, devlete bağlı çalışan insan gibi cevaplar verdiği görülmüştür. Ayrıca bazı cevaplarda kamu kavramının kamu malı ile karıştırıldığı ve öğrencilerin bu soruya kamu malı kavramını tanımlar şekilde cevaplar verdiği görülmüştür.

2)Yarar (fayda) nedir soruna;

Yöneticilerin verdiği cevaplar: yapılan işten edinen en uygun sonuç olarak,

Öğretmen adaylarının verdiği cevaplar: işe yarayan, insanların hayatını olumlu etkileyen durumlar,

Öğretmenlerin verdikleri cevaplar: halkın menfaatine olan, iyi ve faydalı olan, işimize yarayan,

Öğrencilerin verdikleri cevaplar: yardım etmek, insanlara faydalı, insan için ya da canlılar için iyi olan, insanlar için olumlu davranış cevapları verilmiştir.

3)Kamu yararı nedir sorusuna;

Yöneticilerin verdiği cevaplar: toplumun büyük kesiminin faydasına olan hizmetler,

Öğretmen adaylarının verdiği cevaplar: toplum için yapılan, halkın istekleri sonucunda yapılan, topluma sağlanan imkanlar, devlet ve insanların yararına olan şeyler,

Öğretmenlerin verdiği cevaplar: toplum yararı, devletin halk için sunduğu imkanlar, kişisel menfaate göre değil halkın menfaatine göre olan, devlet tarafından halkın faydası için yapılan faaliyetler,

Öğrencilerin verdikleri cevaplar: halka yararlı olmak, devletin insanlar için ve çevre için yaptığı faydalı şeyler, devletin insanlar faydalanabilsin diye çıkarılan kanun, devletin işini kolaylaştırmak, toplumun ihtiyaçlarını karşılamak, insan yaşını kolaylaştırma gibi cevaplar verdiği görüşmüştür. Bir kısım öğrenciler ise soruya bilmiyorum ya da boş olarak cevap vermiştir.

4)Kamu hizmeti nedir soruna;

Yöneticilerin verdiği cevaplar: halka yapılan sosyal kültürel fiziksel hizmetler,

Öğretmen adaylarının verdiği cevaplar: eğitim, sağlık, ulaşım, belediyecilik, toplumun refahı için olan hizmetler,

Öğretmenlerin verdikleri cevaplar: eğitim, sağlık, sosyal yardım, çevre düzenlenmesi, demokratik yaşayış, ulaşım, askerlik,

Öğrencilerin verdikleri cevaplar: yardım, yol, köprü, hastaneler, polisler, itfaiyeler, parklar, güvenlik, TBMM, adliye, üst geçit, devletin halkın ihtiyaçlarını karşılamak için yaptığı şeyler, devletin insanlar için yaptığı her şey gibi cevaplar vermiştir.

5) Kamu yararı faaliyetlerin nasıl olması gerektiği sorusuna;

Yöneticilerin verdiği cevaplar: objektif ve şeffaf, kişilerin çıkarı değil halkın büyük kesiminin menfaati gözetilerek yapılmalı,

Öğretmen adaylarının verdiği cevaplar: ölçülü olmalı, kişiye göre olmamalı, adil ve bireylerin faydasına olmalı, halkın ve bölgenin ihtiyaçlarına göre olmalı, toplumun eksik yönlerinin tamamlanması,

Öğretmenlerin verdikleri cevaplar: vatandaşların ihtiyaçları doğrultusunda yapılmalı, bir sahadaki yapılan çalışma diğer sahaya zarar vermeden bütünlük içinde yapılmalı, toplumun faydasına uygun olmalı, şeffaf denetlenebilir olmalı, işlevsel olmalı,

Öğrencilerin verdikleri cevaplar: geri dönüşüm, kamu spotu, insanların ihtiyaçları sorulup ona göre yapılmalı, yardıma muhtaç kişilere para verilmeli, güzel bir eğitim görmemiz, ormanları koruma, adaletsizlik olmasın diye kişiler görevlendirilmesi, herkese eşit şekilde olmalı, devlete ve halka zarar verilmemeli, insanlara kolaylık sağlamalı gibi cevaplar verirken yine bir kısım öğrenci cevap kısmını boş bırakmış ya da bilmiyorum-fikrim yok gibi cevaplar vermiştir.

6) Kamu yararına yürütülen faaliyetlerin kim ya da hangi kurumlar tarafından yapıldığı sorusuna;

Yöneticilerin verdiği cevaplar: atanmış, seçilmiş ve gönüllü kişiler,

Öğretmen adaylarının verdiği cevaplar: devlet, STK'lar, belediyeler, kamu görevlileri, valilik,

Öğretmenlerin verdikleri cevaplar: ülkemizi yönetenler, STK'lar, dernekler, devlet kurumları, kamu görevlileri,

Öğrencilerin verdikleri cevaplar: devlet, devlet görevlileri, cumhurbaşkanı, belediye başkanı, vakıflar, dernekler, yardım kuruluşları, vatandaşlar, gönüllü kişiler, devlet memurları, halk gibi cevaplar verdiği görülmüştür. Özellikle bir öğrencinin verdiği ‘herkes tarafından yürütülebilir. Yapacağım pil toplama kampanyası kamu yararına bir harekettir’ cevabı dikkat çekmiştir.

7) Etkin bir vatandaşın kamu yararına karşı tutumu nasıl olmalıdır sorusuna:

Yöneticilerin verdiği cevaplar: denetlemeli, sorgulamalı, iyi olanı desteklemelidir, izleyen değil katılan bir vatandaş olunmalıdır,

Öğretmen adaylarının verdiği cevaplar: kamu yararından doğan hak ve özgürlüklerini kullanmalıdır. Yapılan hizmeti iyi ve gerektiği şekilde kullanmalıdır,

Öğretmenlerin verdiği cevaplar: desteklenmelidir, duyarlı olunmalıdır, kamu yararını kişisel yarardan üste tutmalıdır, gördüğü aksaklıkları bildirmelidir,

Öğrencilerin verdiği cevaplar: destekleyici, saygılı, vergi vermeli, kamu mallarına zarar vermemeli, bilinçli olmalı, özen göstermeli, devletin sunduğu imkanları dikkatli bir şekilde kullanılmalı, çalışmalara katkı sağlamalı, kamu ile ilgili sorunlara çözüm aramalı, kamu yararına olan projelerde etkin rol almalı gibi cevaplar verilmiştir.

3.4.Araştırmanın Güvenirliği ve Geçerliliği

Hazırlanan madde havuzundaki sorular Türkçe ve Rehberlik branşın da birer öğretmen ile incelenmiş, öğrencilerin bilişsel gelişim düzeyleri ve 1 ders saati içerisinde cevaplayabilmeleri gibi etmenler göz önünde bulundurularak danışman yardımı ile 17 soruluk bir form oluşturulmuştur. Hazırlanan bu form güvenilirlik ve geçerliliği sağlamak amacıyla alanında uzman kişilere gönderilmiş ve uzman görüşü alınmıştır. Uzman görüşleri sonrasında 5 soru formdan çıkartılmış 3 sorunun ise içeriği kısmen değiştirilmiştir. Son olarak 12 soruluk Kamu yararı değerine yönelik bilgi ve algı formu geliştirilmiş üniversite etik kurulu onayından geçtikten sonra Milli Eğitim Bakanlığı'ndan enstitü aracılığı ile gerekli izinlerinde alınmasıyla birlikte örnekleme bulunan okullara uygulama safhasına geçilmiştir.

3.5.Uygulama Süreci

Örnekleme seçilen okul ziyaret edilerek sınıf öğretmenleri ile görüşülmüş ve öğrenci sayıları toplanmıştır. Görüşme sırasında sınıf öğretmenine araştırma ile ilgili bilgiler verilmiştir. Formda bulunan kısımların eksiksiz şekilde doldurulması hususun önem arz ettiği vurgulanmıştır. Uygulama sürecinde öğrencilerin formda bulunan sorular ile ilgili sorabilecekleri olası sorular değerlendirilmiş, sınıf öğretmeninden bu soruları karşı sadece basit örneklerle açıklama yapılmasını istenmiştir. Ülkemizde ve tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgını ve pandemi koşulları nedeni ile araştırmacı sınıflara girmemiş ve uygulama sürecinde doğrudan müdahalesi olmamıştır. Yeteri kadar kopya temin edildikten sonra sınıf öğretmenine uygulama yapılması için formlar dağıtılmıştır. Uygulama süreci 1 ders saati olarak hedeflenmiştir. Uygulama sonucunda sınıf öğretmeninden formlar tekrar toplanmış ve sınıf düzeyleri arasında gruplaması yapılmıştır. Öğrencilerin cevapları analiz yapıldıktan sonra bu formlar güvenli bir dosya içinde muhafaza altına alınmıştır.

3.6. Veri Analizi

Uygulama sonucunda toplanan verileri analiz edebilmek için nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi yönteminde yazılı materyallerde bulunan verileri nesnel ve sistematik olarak sınıflamada ve çıkarımlarda bulunma yöntemidir (Tavşancıl ve Aslan, 2001). Araştırmada ilk aşama olarak öğrencilerden toplanan formlar öncelikle sınıf düzeylerine göre ayrılıp gruplanmış daha sonra cinsiyet gruplarına göre ayrılıp gruplanmıştır. Grupların sayısal verileri not edilmiştir. Formlar genel olarak incelendiğinde bazı öğrencilerin sadece 1-2 soruya cevap verdiği ya da bazı öğrencilerin 2 den fazla soruyu boş bıraktığı görülmüştür. Bu nedenle 2 den fazla soruyu boş bırakan öğrencilerin formları değerlendirmeye alınmamıştır. Yazılacak verilerin karışmaması amacı ile formlara 1 den başlayarak

numaralar verilmiş bulgular kısmında öğrenciler verilen numaralar ile cevapları analiz edilmiştir. İkinci aşama da öğrencilerin formda bulunan sorulara verdikleri cevaplar incelenmiş ve kategorize edilmiştir. Öğrencilerin vermiş oldukları cevaplar ile ilişkilendirilen kategoriler tarafsız bir kişi tarafından gözden geçirilmiş ve değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler bulgular kısmında aktarılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi *Ortaokul öğrencileri kamu ve kamu yararı kavramından ne anlamaktadır?* olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplar tek tek yazılmış ve tablo halinde kategorize edilmiştir. Elde edilen kategoriler tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 4.1: Birinci alt probleme ilişkin kategorize edilmiş bulgular.

Kamu Kavramına Cevap Olarak	n
Devlet Yardımları	2
Devletin Yaptığı İşler	1
Devlet	7
Halk	7
Kamu Yararına Cevap Olarak	n
Toplumun İhtiyaçlarının Devlet Tarafından Karşılanması	7
Halkın İşine Yarayan Şeyler	14
Topluma Hizmet/Toplumun İhtiyaçları	5
Yardım ve Destek	2
Devletin Yararına Olan Şeyler	2
Diğer	17

Ö1: ‘Kamu: devletin yaptığı yardımlar, Kamu Yararı: devletin ihtiyaçlar için yaptığı şeylerin yararları gibi’

Ö2: ‘Kamu: Devletin yaptığı işler, Kamu Yararı: Toplumun ihtiyaçlarının devlet tarafından karşılanması’

Ö3: ‘Halkın işine yarayacak şeyler’

Ö4: ‘Halka yararlı olan şeyler’.

Ö5: ‘hiçbir şey anlamıyorum’

Ö6: ‘Kamu: devlet demek, Kamu yararı: devletin bize sağladığı hizmetler’

Ö7: ‘yani halkın yararına olan şeyleri yani genel olarak halk aklıma geliyor’

Ö8: ‘devlet ve devletin bize sağladığı olanaklar’

Ö9: ‘devlet ve devletin bize verdiği olanaklar’

Ö10: ‘devlet, halk, toplumun ihtiyaçları’

Ö11: ‘Toplumun ihtiyaçları’

Ö14: ‘halk için yapılan yararlı şeyler’

Ö15: ‘Halka yararlı olan şeyler’

Ö16: ‘Halka yararlı olan yerler’

Ö17: ‘devletin yardımlarını anlıyorum’

Ö18: ‘Devletin bizim için yaptıkları’

Ö19: ‘devlet, topluluk. Devletin bizim için yaptıkları’

Ö20: ‘yardım ve destek’

- Ö21: ‘halkın huzurlu bir yaşamının sağlanması’
 Ö22: ‘halk ve halka yarar’
 Ö23: ‘halk ve halkın kullandıkları alanlar adına yapılan, çevreyi daha düzenli kılan kavramlar’
 Ö24: ‘eğitime’,
 Ö27: ‘devletin yararlarını anlıyorum’
 Ö28: ‘halkın yararlarını anlıyorum’
 Ö29: ‘insanlara yardım’
 Ö30: ‘halka yani devlete yararını anlıyorum’
 Ö31: ‘devlet ve devletin insanlara yararını anlıyorum’
 Ö36: ‘kamu yararı genel olarak toplumsal ihtiyaçları karşılıyor’
 Ö38: ‘halk için yararlı işler yapmak’
 Ö41: ‘kamu toplum demek, kamu yararı topluma hizmet’
 Ö43: ‘devletteki insanların yararına bir şey yapmak’
 Ö44: ‘insan’,
 Ö45: ‘devletin bize sunduğu şeyler’
 Ö48: ‘kamu: devlet, kamu yararı, hastane, okul’
 Ö49: ‘bir toplum anlıyorum’
 Ö50: ‘halk ve halkın yararı’

Öğrencilerin verdikleri cevaplar titizlikle kategorize edildikten sonra Tablo 11 de gösterilen sonuçlara ulaşılmıştır. Kamu kavramına cevap olarak 17 öğrencinin cevabı kategorilere ayrılmıştır. 17 öğrencinin 7 tanesi ‘devlet’, 7 tanesi ‘halk cevaplarını verirken, 2 öğrenci ‘devlet yardımları’, 1 öğrenci ise ‘devletin yaptığı işler’ cevabını vermiştir. Kamu yararı kavramına cevap olarak ise 30 öğrencinin cevabı kategorize edilmiştir. Kamu yararı kavramını açıklarken 14 öğrenci ‘halkın yararına olan şeyler’ kategorisinde cevaplar vermiştir. 7 öğrenci ‘toplumun ihtiyaçlarının devlet tarafından karşılanması’ kategorisinde cevaplar vermiştir. 5 öğrenci ‘topluma hizmet’, 2 öğrenci ‘yardım ve destek’ ve 2 öğrenci ise ‘devletin yararına olan şeyler’ kategorisinde cevaplar verdiği görülmüştür. 17 öğrencinin verdiği cevaplar diğer kategorisine alınmıştır. Bu kategorideki cevapları soruyu boş bırakmış ya da verdiği cevaplar yukarıdaki kategorilerin herhangi birine dahil edilmeyen anlamsız cevaplar oluşturmuştur.

4.2.İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi *Ortaokul öğrencileri toplumsal ihtiyaçların hangi kurum ve ya kuruluşlar tarafından karşılandığını bilmektedir?* olarak belirlenmiştir. Bu bölümde öğrencilerin verdikleri cevaplar kategorize edilmiş ve tablo 12’de gösterilmiştir. Öğrencilerin soruya verdiği örnek cevaplarla gösterilmiş ve yorumlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 4.2: İkinci alt probleme ilişkin kategorize edilmiş bulgular

Kategoriler	n
Devlet	43

Annem-Babam/Ailem	4
Belediye/Kamu Kurumları	3
Toplam	50

Öğrencilerin verdikleri cevaplara;

Ö1: “toplumsal ihtiyaçlar devlet tarafından karşılanmaktadır”;

Ö3: “annem ve babam tarafından”;

Ö8: “devlet ve vergilerle”;

Ö13: “ailem”;

Ö14: “devlet”;

Ö20: “kamu kurumları tarafından karşılanmaktadır”;

Ö23: “devlet tarafından karşılanır”;

Ö:37: “belediye”

Ö38: “belediye ve kurumlardan”;

Ö42: “devlet tarafından karşılanmaktadır”

Ö48: “devlet tarafından” örnek olarak verilebilir.

Tablo incelendiğinde öğrencilerin bu soruya cevap olarak “devlet, Annem-Babam, Belediye ve Kaymakamlık” gibi cevaplar verildiği görülmüştür. Bu durumda soruya 43 öğrenci devlet tarafından karşılanır cevabını verirken 3 öğrenci ise belediye veya kamu kurumları cevaplarını vermiştir. 3 öğrenci ise toplumsal ihtiyaçların aile bireyleri tarafından karşılandığını belirtmiştir.

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi *Ortaokul öğrencileri kamuya yapılan hizmetlerde hangi amaçların olduğunu bilmektedir?* olarak belirlenmiş ve öğrenci cevaplarından yola çıkarak kategoriler oluşturulmuştur. Oluşturulan bu kategoriler tablo 13’te sunulmuştur.

Tablo 4.3: Üçüncü alt probleme ilişkin kategorize edilmiş bulgular

Kategoriler	n
Toplumsal İhtiyaçlar Karşılanır	18
Halka Yardım/Hizmet Etmek	13
İşimizi Kolaylaştırmak	2
Çevrenin Korunması	3
Diğer (Boş ya da Bilmiyorum ve Fikrim Yok)	14
Toplam	50

Bu kategoride verilen cevapların birbirlerinden farklı olduğu görülmüştür. Örnek olarak:

Ö13: “okul için eğitim”;

Ö15: “çevreyi güzelleştirmek”;

Ö17: “geliştirme ve öğretme”;

Ö23: “daha güvenli ve düzenli bir çevreye sahip olup iyi bir yaşam sunmak”;

Ö25: “devletimizin güzel bir devlet olması”;

Ö29: ‘insanların hayatlarını renklendirmek için’,
Ö36: ‘genel olarak maddi durumu iyi olmayan insanlara yardım ediliyor’,
Ö38 ‘güzel bir hayat yaşamak için’,
Ö40: ‘yararlı ve faydalı etkenler olsun diye’ şeklinde cevaplar vermiştir.

Tablo incelendiğinde, 18 öğrencinin ‘toplumsal ihtiyaçlar karşılanır’ kategorisinde cevaplar verdiği görülmüştür. 13 öğrenci ‘halka yardım veya halka hizmet etmek’ kategorisinde cevaplar vermiş, 2 öğrenci ‘işlerimizi kolaylaştırmak kategorisinde cevaplar verirken 3 öğrenci ise ‘çevrenin korunması’ kategorisinde cevaplar vererek kamuya yapılan hizmetlerde amaçların ne olduğunu bu yönlerde belirtmiştir. 14 öğrencin verdiği cevaplar ‘diğer’ kategorisinde alınmıştır. Burada verilen cevapların diğer kategorilerle ilişki olmadığı ya da hiç cevap verilmeyip boş bırakıldığı anlaşılmıştır.

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi *Ortaokul öğrencileri ödediğimiz vergilerin topluma geri nasıl döndüğünü bilmektedir?* olarak belirlenmiştir. Yapılan analiz sonucunda öğrencilerin verdikleri cevaplar kategorize edilmiş ve tablo 14’de sunulmuştur.

Tablo 4.4: Dördüncü alt probleme ilişkin kategorize edilmiş bulgular

Kategoriler	n
Toplumsal İhtiyaçlar Karşılanır	15
Okul, Hastane, Yol, Köprü, Park, Eğitim, Sağlık, Elektrik, Doğalgaz vb.	25
Diğer (Boş ya da Bilmiyorum ve Fikrim Yok)	10
Toplam	50

Bu kısımda öğrencilerin vermiş olduğu cevaplar analiz edilerek geçerli olabilecek kategoriler ‘*toplumsal ihtiyaçlar karşılanır ve okul, hastane, yol, köprü, park, eğitim, sağlık, elektrik, doğalgaz vb.*’ cevaplar bu soru için geçerli cevap olarak kabul edilmiştir. 15 öğrencinin vermiş olduğu cevaplar ‘toplumsal ihtiyaçlar’ kategorisinde değerlendirilmiş ve daha genel cevaplar olduğu görülmüştür. 25 öğrenci ise verdiği cevaplar ‘okul, hastane, yol, köprü vb.’ kategorisinde değerlendirilmiş, bu öğrencilerin verdikleri cevaplardan yapılan hizmetleri özel olarak belirttiği görülmüştür. 10 öğrenci ise soruyu boş bırakmış, herhangi bir cevap belirtmemiş ya da diğer kategorilerin dışında cevaplar verdiği görülmüştür.

4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın beşinci alt problemi *Ortaokul öğrencileri kamuya yapılan hizmetlerden hangilerini bilmektedir?* olarak belirlenmiştir. Yapılan analiz sonucunda öğrencilerin verdikleri cevaplardan yola çıkarak tabloda gösterilen kategorilere ulaşılmıştır.

Tablo 4.5: Beşinci alt probleme ilişkin kategorize edilmiş bulgular

Kategoriler	n
Okul, Hastane, Park, Kaymakamlık, Kütüphane	42
İtfaiye, Ambulans, Jandarma	8
Toplam	50

Öğrencilerin verdikleri cevaplar incelendiğinde, 42 öğrenci ‘okul’, ‘hastane’, ‘park’, ‘kaymakamlık’, ‘devlet kütüphanesi’ cevaplarını vermiştir. Geriye kalan öğrenciler ise *kesimdeki öğrenciler ise ‘itfaiye, ‘ambulans’, ‘jandarma’,* şeklinde cevaplar verdiği görülmüştür. Öğrencilerin bu soruya kurum ismi veya meslek grubu olarak cevaplar verdiği görülmüştür. Öğrencilerin verdikleri cevaplardan anlaşılacağı üzere bu soruya karşılık öğrenciler doğrudan özel olarak cevap vermediği görülmüştür. Genel olarak 42 öğrenci kurum ismi belirtmiş 8 öğrenci ise meslek grupları ile ilgili cevaplar verilmiştir. Öğrencilerin cevaplarında açıklayıcı herhangi bir ibareye rastlanmamıştır.

4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın altıncı alt problemi *Ortaokul öğrencileri ülkemizdeki doğal ve beşeri kaynakları kullanırken nelere dikkat etmektedir?* olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin verdikleri cevaplardan yola çıkarak Tablo 16’daki kategorilere ulaşılmıştır.

Tablo 4.6: Altıncı alt probleme ilişkin kategorize edilmiş bulgular

Kategoriler	n
Zarar Vermeden, Özenli	20
İsraf Etmemeliyiz	12
Tasarruflu, Bilinçli	18
Toplam	50

Öğrencilerin verdikleri cevaplar incelendiğinde 20 öğrenci ‘zarar vermeden’, ‘özenli’, 12 öğrenci ‘israf etmeden’, ‘kirletmeden’, ‘dikkatli’, ‘bilinçli’ ve 12 öğrenci de ‘tasarruflu, bilinçli’ cevaplar verdiği görülmüştür. Örnek olarak:

Ö1: ‘doğal ve beşeri kaynakları düzgün kullanmalıyız eğer düzgün kullanmazsak dünyamız yavaş yavaş tükenir’,

Ö6: ‘doğal alanları çöple kirletmemeli zarar vermemeliyiz, beşeri alanlara zarar vermemeliyiz sonuçta masraf yapıldı’,

Ö7: ‘bu alanları ihtiyacımız dışında kullanmamalıyız ne eksik ne fazla kullanmayız’,

Ö10: ‘her şeyin bir gün son bulacağını unutmamalıyız, tasarruflu kullanmalıyız’,

Ö18: ‘kirlenmemesine ve israf etmemeye’,

Ö25: ‘temiz ve zarar vermeden kullanmalıyız’

Ö4: ‘yerleri kirletmemeye’ şeklinde cevap vermiştir.

Öğrencilerin verdikleri cevaplar incelendiğinde 20 öğrenci ‘zarar vermeden, özenli’ kategorisinde cevaplar verdiği görülmüştür. 12 öğrenci ‘israf etmemeliyiz’ kategorisinde cevaplar vermiş doğal ve beşeri kaynaklarını kullanırken israf

etmemenin öneminden bahsetmiştir. 18 öğrenci ise doğal ve beşeri kaynakların kullanımında "tasarruflu ve bilinçli" kategorilerine uygun cevaplar vermiş, tasarruf etmenin ve bilinçli kullanmanın önemini vurgulamıştır.

4.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın yedinci alt problemi *Ortaokul öğrencileri toplumda ortak yaşam alanlarını kullanırken nelere dikkat etmektedir?* olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin verdikleri cevaplar analiz edilerek tabloda gösterilen kategorilere ulaşılmıştır.

Tablo 4.7: Yedinci alt probleme ilişkin kategorize edilmiş bulgular

Kategoriler	n
Zarar Vermeden	16
Etrafa Çöp Atmamaya, Kirletmemeye, Temiz Kullanmaya	26
Özenli ve Düzgün	8
Toplam	50

Örnek olarak:

Ö2: "Aletlere, eşyalara, doğal yaşam alanlarına zarar vermeden, çevre temizliğine dikkat ederim",

Ö6: "hiçbir şeye zarar verme hakkımız yoktur çünkü herkese açık bir alan",

Ö19: "yerlere çöp atıp kirletmemeye, insanları rahatsız etmemeye", Ö24: "yere çöp atmam, etrafı kirletmem, oradaki insanları rahatsız edecek bir davranış yapmam",

Ö42: "düzgün kullanırım zarar vermem çünkü diğer insanlarda kullanacaktır onu" cevaplarıdır.

Ö44: "eşyalara zarar vermemeye özen gösteririm, nasıl bulmak istiyorsam öyle bırakıyorum",

Ö47: "Eşyalara zarar vermeden, insanları rahatsız etmeden kullanırım" şeklinde cevap verdikleri görülmüştür.

Öğrencilerin verdikleri cevaplar incelendiğinde 16 öğrenci ortak yaşama alanlarını kullanırken "zarar vermeden" kullandığını belirtmiştir. 26 öğrenci "Etrafa çöp atmamaya, kirletmemeye, temiz kullanmaya" kategorisinde cevaplar vermiştir. 8 öğrencinin verdiği cevaplar ise "özenli ve düzenli" kategorisinde olduğu görülmektedir.

4.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın sekizinci alt problemi *Ortaokul öğrencileri sosyal çevrelerinde ne gibi tasarruflar yapmaktadır?* olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin verdikleri cevaplardan yola çıkarak tabloda gösterilen kategorilere ulaşılmıştır.

Tablo 4.8: Sekizinci alt probleme ilişkin kategorize edilmiş bulgular

Kategoriler	n
Elektrik ve Su Tasarrufu (İkisini Birlikte)	32

Su Tasarrufu veya Elektrik Tasarrufu (sadece 1 tanesini)	10
Diğer (Kağıt, Kolonya, Dezenfektan, Plastik vb.)	8
Toplam	50

Öğrencilerin verdikleri cevaplar incelendiğinde öğrencilerin tamamı “*elektrik tasarrufu*”, “*su tasarrufu*”, “*kağıt tasarrufu*” gibi cevaplar verdiği görülmüştür. Örnek olarak:

Ö5: “*dişlerimi fırçalarken suyu kapatıyorum*”,

Ö14: “*dişimi fırçalarken suyu açık bırakmıyorum, boş yere yanan ışıkları söndürürüm*”,

Ö18: “*sabahları ışık açmamak, dişlerimi fırçalarken suyu açık bırakmamak*”,

Ö22: “*evde ve okulda ışığı kullanmıyorsam kapatırım, sosyal çevrede kullanılmayan kağıt, plastik vb. görürsem en yakın geri dönüşüm kutusuna atarım*”,

Ö27: “*evde, suyu açık bırakmamak, ışıklar boş yere yanıyorsa ışıkları kapatırım, okulda çöpleri yere değil geri dönüşüm kutusuna atıyorum, sınıfta boş yere ışık yanıyorsa söndürürüm*”, Ö33: “*okulda çeşmeleri açık bırakmam, sınıfta sınıf eşyalarını düzgün kullanmaya çalışırım, evde ışıkları gerekmediğince kapatırım*”,

Ö39: “*evde su tasarrufu ve okul çıkışı ışıkları kapatmak*”,

Ö43: “*ışıkları kapatma, akıllı tahtayı kullanmadığımızda kapatma*”, cevaplarını verdikleri görülmüştür.

Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplarla tasarruf bilinçlerinin gelişmiş olduğu görüşü çıkarılmıştır. Öğrenciler evlerinde ve okullarında elektrik ve su tasarrufu yapmaya gayret gösterdiği verdikleri cevaplardan anlaşılmaktadır. Ayrıca ülkemizde ve tüm dünyada etkisini gösteren pandemi şartları ile birlikte öğrencilerin dezenfektan, kolonya, sabun gibi ürünlerde de tasarruf yaptıkları verdikleri cevaplardan anlaşılmıştır. Bu durumda 32 öğrenci “elektrik ve su tasarrufu” kategorisinde cevaplar vererek sosyal çevrelerinde elektrik ve su tasarrufu yaptıklarını belirtmiştir. 10 öğrenci ise sadece “su tasarrufu ya da elektrik tasarrufu” cevaplarından yalnızca 1 tanesini vermiştir. 8 öğrenci ise “kağıt tasarrufu”, “kolonya tasarrufu”, “dezenfektan tasarrufu”, “plastik tasarrufu” gibi cevaplar vermiştir.

4.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın dokuzuncu alt problemi *Ortaokul öğrencilerinin okullarında varsa kamu yararına yönelik yapılan proje ve faaliyetlerden haberi var mıdır?* olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin verdikleri cevaplardan yola çıkarak tabloda kategorize edilmiş sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 4.9: Dokuzuncu alt probleme ilişkin kategorize edilmiş bulgular

Kategoriler	n
Akıllı Tahta Projesi	5
Geri Dönüşüm Projesi	12
TEMA Projesi	5
Diğer (Yok ya da Bilmiyorum)	28

Öğrenci cevaplarına örnek olarak:

Ö2: *‘akıllı tahtalar, geri dönüşüm kutuları, tema vakfı gibi faaliyetler ve projeler yapılıyor’*,

Ö21: *‘okulumuzda geri dönüşüm projesi var’*,

Ö23: *‘geri dönüşüm yapılan faaliyetlerden bir tanesi ve geri dönüşüm sayesinde çevre temizliği de artıyor’* gibi cevaplar verdiği görülmüştür.

Öğrencilerin verdikleri cevaplar incelendiğinde 28 öğrenci ‘yok’, ‘bilmiyorum’ ve soruyu boş bırakmış herhangi bir cevap vermemiştir. Bu durumda öğrencilerin yarısının okullarında yürütülen herhangi bir projeden veya faaliyetten haberdar olmadığı görülmüştür. Geriye kalan diğer öğrencilerin cevapları incelendiğinde 5 öğrenci *‘tema projesi’*, 5 öğrenci *‘akıllı tahta’*, 12 öğrenci *geri dönüşüm projesi’*, kategorisinde cevaplar verdiği görülmektedir.

4.10. Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın onuncu alt problemi *Ortaokul öğrencileri okullarında veya sınıflarında bulunan ders araç-gereçlerini veya öğretim materyallerini kullanırken nelere dikkat etmektedir?* olarak belirlenmiştir. Öğrenci cevaplarından yola çıkarak elde edilen bulgular kategoriler halinde tabloda sunulmuştur.

Tablo 4.10: Onuncu alt probleme ilişkin kategorize edilmiş bulgular

Kategoriler	n
Zarar Vermeden, Dikkatli	46
Kullandıktan Sonra Yerine Geri Bırakma	4
Toplam	50

Öğrencilerin verdikleri cevaplar incelendiğinde genel olarak *‘zarar vermemeye’*, *‘kırmamaya’*, *tasarruflu bir şekilde kullanmaya’*, *‘özen göstermeye’*, *‘kaybetmemeye’*, *‘temiz kullanmaya’* gibi cevaplar verdiği görülmüştür. Bu bölümde 7 öğrencinin verdiği cevaplar dikkat çekmiştir. Örnek olarak

Ö6: *‘zarar vermemeye dikkat ediyorum çünkü bizden sonraki okuyacaklara da lazım’*,

Ö8: *‘özenli bir şekilde kullanırım çünkü sınıfın eşyası’*,

Ö11: *‘başkaları da kullanacağı için zarar vermemeye dikkat ederim’*,

Ö22: *‘dikkatli ve özenli bir şekilde kullanır, işim bittiyse başka kişilerin kullanması için eski yerine geri koyarım’*,

Ö24: *‘benden sonrada kullanabileceğini düşündüğüm için dikkatli ve nazik kullanırım’*,

Ö42: *‘benim olmadığı için özenli bir şekilde kullanırım’*,

Ö47: *‘kamu malı olduğunu hatırlayarak eşyalara zarar vermem’* şeklinde cevaplar verdiği görülmüştür.

Öğrenciler bu soruya görüşlerini bildirirken kendilerinden sonraki öğrencilerinde bu araç-gereçleri kullanacaklarını belirtmiştir. Bu soruya 46 öğrenci ‘zarar vermeden,

dikkatli” bir şekilde kullanacağını belirtirken 4 öğrenci “kullandıktan sonra yerine geri bırakırım” cevaplarını verdiği görülmüştür.

4.11. On Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın on birinci alt problemini *Ortaokul öğrencileri sosyal çevrelerinde karşılaştıkları toplumsal bir soruna nasıl tepki göstermektedir?* oluşturmaktadır. Öğrenci cevaplarından yola çıkarak elde edilen kategorize edilmiş bulgular tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo 4.11: On birinci alt probleme ilişkin kategorize edilmiş bulgular

Kategoriler	n
Öğretmenlere Söylerim	13
İlgili Kurumları Ararım	9
Yardım Etmeye Çalışırım	8
Toplanma Alanına Giderim	5
Diğer (Üzülürüm, Korkarım, Şaşırırım, Hiçbir Şey Yapmam)	15
Toplam	50

Öğrencilerin verdikleri cevaplar incelendiğinde sadece 1 öğrencinin soruya boş cevap verdiği geriye kalan 49 öğrencinin soruya cevap verdiği görülmüştür. Öğrencilerin 13 tanesinin verdiği cevaplar “öğretmenlere söylerim” kategorilerine alınmıştır. 9 öğrenci “ilgili kurumları ararım”, 8 öğrenci “yardım etmeye çalışırım”, 5 öğrenci ise “toplanma alanına giderim” kategorisinde cevaplar vermiştir. Bu soruya 15 öğrenci “korkarım, üzülürüm, şaşırırım ya da hiçbir şey yapmam” cevaplarını verdikleri görülmüştür. Öğrencilerin verdikleri cevaplara bakıldığında örnek olarak:

Ö6: “hemen yetkililere haber verirdim”,

Ö29: “çevre kirliliğinde etraftaki çöplerle ilgili arkadaşlarıma söyler birlikte toplamaya çalışırdım”

Ö36: “okul yetkililerini çağırım eğer ciddi bir durumda 112, 110, 155 gibi numaraları ararım”,

Ö39: “okulda idareye çevrede ise yetkili kurumlara söylerdim”,

Ö42: “hemen gerekli birime ulaşıyorum ve yardım isterim benim yapabileceğim bir şey varsa yaparım” gösterilmiştir.

4.12. On İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın on ikinci alt problemi *Ortaokul öğrencileri kişisel çıkarları ile toplumsal çıkarları çakıştığına hangisini tercih eder?* olarak belirlenmiştir. Bu alt problemde öğrencilerin kamu yararı değerini ne ölçüde kabul ettiği anlaşılacağından verilen cevaplar titizlikle analiz edilmiştir. Kamu yararında amaç kişisel menfaatlerden çok toplumun genel olarak faydasına yönelik işler yapmaktır. Formda yer alan bu soruya öğrencilerin verdikleri cevaplar, kamu yararına karşı görüşlerini açıkça ortaya çıkaracaktır. Öğrencilerin verdikleri cevaplardan yola çıkarak kategorize edilmiş bulgular tablo halinde sunulmuştur.

Tablo 4.12: On İkinci alt probleme ilişkin kategorize edilmiş bulgular

Kategoriler	n
Toplumun Çıkarlarını Tercih Ederim	3
Toplumun Çıkarlarını Tercih Ederim Çünkü...	20
Kişisel Çıkarlarımı Tercih Ederim	4
Kişisel Çıkarlarımı Tercih Ederim Çünkü...	7
Düşünüp En Uygununu Seçmeye Çalışırım	7
Diğer (Boş, Fikrim Yok)	9
Toplam	50

- Ö1: ‘*Kişisel çıkarlarımı gözden geçiririm ve toplumun ihtiyaçlarına göre kendimi yönlendiririm*’,
- Ö2: ‘*Kişisel çıkarlarımı gözden geçiririm ve toplumun tercihlerini anlamaya çalışırım*’,
- Ö3: ‘*Kişisel çıkarlarım nedeni herkesten önemliyim*’,
- Ö4: ‘*Kişisel çıkarlarım çünkü ben toplumdaki daha önemliyim*’,
- Ö5: ‘*Kişisel çıkarlarım çünkü hiçbir şey kendimden önemli değil*’,
- Ö6: ‘*Toplumun çıkarları çünkü kendiminkini seçsem bencil olurum ve toplumun kararı daha önemli o kadar kişi aynı şeyi söylüyorsa ben başka bir şey söyleyemem*’,
- Ö7: ‘*Sanırım toplumsal, çünkü sadece bir kişinin mi yoksa milyonlarca insanın mı çıkarı daha önemli bence milyonlarca insanın*’,
- Ö8: ‘**Toplumun çıkarları çünkü bize geri dönüyor**’,
- Ö10: ‘*Toplumun çıkarlarını tercih ederim sadece kendimizi düşünmemeliyiz*’,
- Ö11: ‘*Toplumun ihtiyaçlarını tercih ederim çoğunluğa uymamız gerekir*’,
- Ö13: ‘*İlk kendim sonra toplum*’
- Ö14: ‘*toplumun çıkarlarını tercih ederim çünkü ben tek bir kişiyim ama toplum birden fazla kişi*’,
- Ö15: ‘*toplumsal çıkarları tercih ederim*’,
- Ö16: ‘*kişisel çıkarları tercih ederim*’,
- Ö17: ‘*Kendi ihtiyaçlarımızı*’,
- Ö18: ‘*Toplumun çıkarları çünkü daha iyi bir toplum olur*’,
- Ö19: ‘**Toplumun çıkarları çünkü bizde toplumun içindeyiz**’,
- Ö20: ‘*kişisel çıkarlarımız*’,
- Ö21: ‘*Toplumun çıkarları çünkü çoğunluk ne istiyorsa o olmalıdır*’,
- Ö22: ‘*Toplumun çıkarları çünkü toplumun çıkarları daha önemli*’,
- Ö23: ‘*Kendi çıkarlarımı tercih ederim ama topluma da zarar dokunmayacak şekilde*’,
- Ö24: ‘*Toplumun çıkarları da bizim çıkarlarımız da önemli*’
- Ö26: ‘*Toplumun çıkarlarını bazı açılardan kabul etmem genellikle amaçları para olur çünkü bu yüzden bazen kişisel çıkarlarımı tercih ederim*’
- Ö29: ‘*Kişisel çıkarlarımı tercih ederim*’,
- Ö30: ‘*İkisini de tercih ederim*’,
- Ö31: ‘**Toplumu tercih ederim çünkü toplumun içinde bende varım**’,
- Ö32: ‘*Ben ikisini de öncelik veririm seçmem, o anda olaya bağlı*’,

- Ö33: *‘ben ikisini de öncelik veririm’*
Ö38: *‘kendi çıkarlarım’*,
Ö39: *‘Toplumun çıkarları’*,
Ö40: *‘fazlalıkla toplumun toplum kazanırsa millette kazanır’*,
Ö41: *‘Toplumun çıkarlarını seçerdim çünkü Atatürk demiş ki ‘Vatanını düşünmeyen kişi kendini hiç düşünmez’*’,
Ö42: *‘Toplumun çıkarlarını tercih ederim çünkü hem benim çıkarıma hem de toplumun çıkarına olur’*,
43: *‘Ben toplumun çünkü toplum olmasa bizde olmayız’*,
Ö44: *‘toplumun çıkarlarını tercih ederim’*,
Ö45: *‘Toplumun çıkarlarını ilk tercih ederim çünkü 1 kişinin faydalanmasındansa birden fazla kişinin kazanmasını tercih ederim’*,
Ö46: *‘Toplumun çıkarlarına saygı duyardım’*,
Ö47: *‘Toplumunu seçerdim çünkü kendimi seçsem bencillik yapmış olurum’*,
Ö48: *‘Toplumun çıkarlarını tercih ederim çünkü sadece kendi fikrimi söylersem bencillik olur’*,
Ö50: *‘Önce düşünürüm sonra en uygun olanı tercih ederim’*.

Öğrenciler 12 soruya yukarıdaki şekilde görüşler belirtmiştir. Buradan hareketle öğrencilerin 11 tanesi kişisel çıkarlarını tercih ederken 23 tanesi toplumun çıkarlarını tercih etmiştir. Kişisel çıkarlarını tercih eden 7 öğrenci tercihin nedenini açıklarken toplumsal çıkarları tercih eden 20 öğrenci nedenini açıklamıştır. 9 öğrencinin verdikleri cevaplar diğer kategorisine alınmış çünkü bu öğrenciler soruyu boş bırakmış ya da *‘fikrim yok’* şeklinde cevaplar vermiştir. 7 öğrenci ise karşılaştığı durum karşısında düşünüp en uygun olanını seçeceğini belirtmiştir. Toplumun çıkarlarını tercih eden öğrenciler görüşlerinde kişisel çıkarları seçmenin bencillik olacağı, birden fazla kişinin çıkarının daha önemli olduğu ve toplumun önemli olduğu gibi nedenler belirtmiştir. Koyu renkle belirtilen 5 öğrencinin görüşü incelendiğinde bu öğrenciler kendilerine toplumun bir parçası olarak kabul etmiş toplumun menfaatlerinin aynı zamanda kendi menfaatleri olduğunu, kendilerinin de toplumun bir parçası olduklarını belirtmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma ve Sonuç

Araştırmanın birinci alt problemi öğrencilerin kamu ve kamu yararı kavramlarıyla ilgili bilgi düzeylerini belirlemeye yönelik hazırlanmıştır. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin kamu ve kamu yararı ile ilgili bilgi düzeylerinin düşük olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin bir kısmının kamu nedir sorusuna devlet olarak cevap verdikleri görülmüştür. Şener'in (2019) yaptığı çalışmada devlet kavramı 6. sınıf düzeyinde en çok toprak ve millet kavramıyla ilişkilendirilirken 7. sınıf düzeyinde ise Türkiye ve vatan kavramlarıyla ilişkilendirmiştir. Yapılan çalışmadan da anlaşılacağı üzere devlet kavramını öğrenciler kamu kavramı ile ilişkilendirmediği görülmüştür. Araştırmamızda kamu yararı nedir sorusuna ise halkın yararına cevabı verilmiştir. Öğrencilerin cevapları kamu kavramları ile ilgili oluşturulan kategoride 17 cevap kamu yararı ile ilgili oluşturulan kategoride ise 30 cevap verildiği ayrıca 17 öğrencinin ise diğer kategorisinde cevaplar verdiği görülmüştür. Buradan hareketle öğrencilerin bir kısmının soruyu boş bıraktığı da göz önüne alınarak öğrencilerin kamu ve kamu yararı kavramları ile ilgili bilgi eksikliklerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın ikinci alt probleminde öğrencilerin toplumsal ihtiyaçların nasıl karşılandığı ile ilgili bilgi düzeyleri ölçülmek istenmiştir. Elde edilen bulgulara göre 47 öğrencinin öğrencilerin vermiş olduğu cevapların geçerli olduğu, toplumsal ihtiyaçların kamu kurum/kuruluşlarınca karşılandığı bilinmektedir. Öğrencilerin verdikleri cevaplardan hareketle toplumsal ihtiyaçların genel anlamda devlet tarafından karşılandığı görüşü çıkarılmıştır. Ateş ve Nohutçu'nun (2006) yaptığı çalışmada topluma yapılan hizmetlerin kamu sektörü ve özel sektörün dışında üçüncü sektör olan gönüllü kuruluşlar tarafından kar amacı gütmeyen tamamen kamu yararına yönelik olduğundan bahsetmiştir. Araştırmamızın bulguları incelendiğinde öğrencilerin gönüllü kuruluşlar ile ilişkili cevaplar vermediği görülmüştür.

Araştırmanın üçüncü alt probleminde öğrencilerin kamuya yapılan hizmetlerin amaçlarının neler olduğunu ile ilgili bilgilerinin neler olduğu ölçülmek istenmiştir. Elde edilen bulgulara göre 18 öğrenci toplumsal ihtiyaçların karşılanacağını belirtirken 13 öğrenci ise halka yardım ve hizmet etmek olarak belirtmiştir. 31 öğrencinin verdikleri cevaplar kamuya yapılan hizmetlerin amaçları ile ilişkilendirebilir. Ayrıca 5 öğrencinin vermiş oldukları işimizi kolaylaştırmak ve çevremizi korumak kategorisindeki cevaplarda kamu hizmetlerinin amaçlarından olduğu sonucu çıkartılmıştır.

Araştırmanın dördüncü alt probleminde öğrencilerin vergi konusu ile ilgili bilgi düzeyleri ölçülmek istenmiştir. Elde edilen bulgulara göre 15 öğrenci toplumun ihtiyaçlarının karşılandığını belirtmiş, 25 öğrenci ise yapılan hizmetleri okul, hastane, yol, köprü vb. özel olarak belirtmiştir. 10 öğrencinin soruyla ilgili fikir sahibi olmadığı görülmektedir. Öğrencilerin verdikleri cevaplardan hareketle uygulamaya katılan 40

öğrencinin vergi konusu ile ilgili bilgi eksikliklerinin olmadığı soruya boş cevap veren öğrencilerin ise vergi konusu ile ilgili bilgi eksikliklerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın beşinci alt probleminde öğrencilerin kamuya yapılan hizmetler ile ilgili bilgi düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Öğrencilerden kamuya yapılan hizmetler ile ilgili 3 örnek verilmesi istenilmiştir. Elde edilen bulgularına göre 42 öğrenci hastane, park, kaymakamlık, kütüphane vb. örnekleri verirken 8 öğrenci ise itfaiye, ambulans, jandarma gibi örnekler vermiştir. Öğrencilerin verdikleri cevaplardan da anlaşılacağı üzere öğrencilerin kamuya yapılan hizmetler ile ilgili verdikleri örneklerin doğru olduğu görülmüştür. Öğrencilerin kamuya yapılan hizmetler ile ilgili bilgi eksikliklerinin olmadığı görülmüştür.

Araştırmanın altıncı alt problemi öğrencilerin doğal ve beşeri kaynakların kullanımında nelere dikkat ettiklerini belirlemeye yöneliktir. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin doğal ve beşeri kaynaklarını kullanırken dikkat etmemiz gereken hususları, zarar vermeden, israf etmeden ve tasarruflu kategorilerinde cevaplar verdiği görülmüştür. Başol, Duman ve Çelik (2005) doğal kaynakların tükenme ve bozulmasını en aza indirmek için en önemli faktörün insan ve insanların bilinç düzeyi olduğunu belirtmiştir. Buradan hareketle öğrencilerin doğal ve beşeri kaynakları kullanırken dikkat edeceği hususları bildikleri anlaşılmıştır.

Araştırmanın yedinci alt problemi öğrencilerin toplumun ortak yaşam alanlarını kullanırken dikkat edecekleri hususları belirlemeye yöneliktir. Elde edilen bulgulara göre zarar vermeden, etrafa çöp atmadan, kirletmeden ve temiz kullanmaya dikkat edeceklerini belirtmişlerdir. Coşkun (2011) yaptığı araştırma sonucunda öğrencilerin doğal çevreye duyarlılıkları konusunda “çevre kirliliğine neden olan maddelere ve davranışlara karşı hassas oldukları, öğrencilerin kendilerine gelebilecek tepkileri göz önüne alarak çevreye zarar veren davranışlarda bulunanları uyaracakları” sonucuna ulaşmıştır. Sezer ve Çoban (2016) yaptığı çalışmada ortaokul öğrencilerin sorumluluk algılarını belirlerken çevreye karşı sorumluluk boyutunda öğrencilerden en fazla “çevreyi temiz tutmak” cevabını almıştır. Araştırmamızda öğrencilerin verdiği cevaplar ilgili gösterilen araştırmaların sonuçları ile ilişkili olduğu görülmüştür. Öğrenciler ortak alanları kullanırken zarar vermeden ve temiz tutmaya özen gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın sekizinci alt probleminde öğrencilerin yaşamlarında ne gibi tasarruflar yaptıklarını belirlemeye yöneliktir. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin tasarruf etmeye özen gösterdikleri, evlerinde ve okullarında özellikle elektrik ve su tasarrufları yaptıkları anlaşılmıştır. Son dönemde ülkemizde ve dünyada etkisini gösteren pandemi koşulları ile birlikte öğrencilerin sosyal çevrelerinde ve okullarında kolonya ve dezenfektan tasarrufları yaptığı da görülmüştür. Çam, Yılar ve Ünal (2020) ders kitaplarındaki tasarruf değerine ilişkin yaptıkları çalışmada son dönemde güncel Sosyal Bilgiler ders kitabını değerlendirirken tasarruf değerinin önemi daha çok aile giderleri ile ilgili ve ilerde karşımıza çıkacak beklenmedik bir borç durumunda ekonomik anlamda tasarruf edilen birikimin kullanılması üzerinde durulduğunu

belirtmiştir. Fakat araştırmamızda öğrencilerin verdikleri cevaplarda tasarrufun ekonomiklik boyutu ile ilgili herhangi bir cevaba rastlanmamıştır. Tasarruf değerine bu boyuttan bakıldığında ders kitaplarında aktarılan tasarruf değerinin öğrencilerde kazanılmadığı anlaşılmıştır.

Araştırmanın dokuzuncu alt problemi öğrencilerin okullarında varsa kamu yararına yönelik projeler neler olduğunun ve öğrencilerin bu projelere katılımını ortaya çıkartmak üzere hazırlanmıştır. Elde edilen bulgularına göre 'tema projesi', 'akıllı tahta', geri dönüşüm projesi', 'tekerli sandalye alabilmek için mavi kapak toplama projesi', 'oyuncak toplama projesi' gibi projeleri örnek olarak verdiği görülmüştür. Araştırmada sadece bir okul örneklem seçildiğinden bu soruya verilen cevaplar okuldan okula farklılık gösterebilir. Örneklem okulundan yola çıkılarak toplanan cevaplarda yapılan projeler kamu yararına örnek projeler arasında olduğu görülmektedir. Eryılmaz, Bursa ve Ersoy (2018) öğrenci ve öğretmenlere *size göre etkin vatandaş kime denir?* sorusunu sormuştur. Toplanan veriler sonucunda STK'lara üye olanları etkin vatandaş olarak nitelendirmiştir. Araştırmamızda öğrencilerin verdiği cevaplarda projelere katılım gösteren öğrencilerin etkin vatandaş olarak kamu yararına yönelik faaliyetlere katıldığının göstergesidir.

Araştırmanın onuncu alt probleminde öğrencilerin okullarında ve sınıflarına bulunan araç-gereçleri veya öğretim materyallerini kullanırken dikkat ettikleri hususlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgularına göre 46 öğrenci zarar vermeden, dikkatli ve özenli kullanacağını 4 öğrenci ise kullandıktan sonra geri yerine bırakmak olarak cevap verdiği görülmüştür. Öğrencilerin okula ait malların (araç-gereçler, derslerde kullanılan materyaller vb.) kamu malı olarak değerlendirip buna uygun hareket etmesi gerekir. Okullardaki araç gereçlerin sadece kendilerine ait olmadığını kendilerinden sonra gelen öğrencilerin de oradaki araç gereçleri kullanacağını bilmeleri gerekmektedir. Sezer ve Çoban (2016) yaptığı çalışmada ortaokul öğrencilerin sorumluluk algılarını belirlerken kamusal sorumluluk boyutunda öğrencilerin daha çok yasalara uymak olarak karşımıza çıktığını söylemişlerdir. Yine aynı boyutta öğrencilerin kamu malına zarar vermemek, tasarruflu olmak gibi cevaplar verdiğini aktarmıştır. Bu araştırma ile ilgili olarak öğrencilerin okullarında veya sınıflarında kullandıkları araç gereçleri sorumluluk değerinin kamusal sorumluluk boyutuna uygun davranış gösterdikleri tespit edilmiştir.

Araştırmanın on birinci alt probleminde öğrencilerin çevrelerinde karşılaştıkları toplumsal bir soruna karşı tepkileri belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin çevrelerinde karşılaştıkları olumsuzluk durumlarında verdikleri cevaplarda ilgili kurumları aramak ya da yetkililere söylemek şeklinde görüşlerini bildirmiştir. Bu sayede herhangi bir olumsuzluk durumda erken müdahale etmenin önemini bildikleri anlaşılmıştır. 15 öğrenci ise korkarım, şaşırırım, üzülürüm gibi cevaplar verdiği görülmüştür. Sezgin ve Tınmaz (2017) araştırmasının sonucunda sosyal sorumluluk kavramını katılımcıların en fazla duyarlı olmak ile ilişkilendirdiğini aktarmıştır. Öğrencilerin sosyal çevrelerinde karşılaştıkları olumsuz durumda ilgili yerleri araması veya yetkililere haber vermesi duyarlı davrandıklarının göstergesi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın on ikinci alt probleminde öğrencilerin kişisel çıkarları ile toplumsal çıkarlarının çakışması durumunda hangisini tercih edeceği belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgulara göre 23 öğrenci toplumun çıkarlarını tercih etmiştir. Bu 23 öğrencinin 20 öğrencisi neden toplumun çıkarını seçtiğini açıklamıştır. Bu cevaplardan 4 öğrencinin cevabı dikkat çekicidir. 4 öğrenci kendilerini toplumun bir parçası olarak görmüş toplumun çıkarlarını aslında kendi çıkarları olduğunu belirtmiştir. 9 öğrenci ise kişisel çıkarları seçmenin bencillik olacağını, toplumun 1 kişiden daha fazla olduğunu belirtmiş bu yüzden toplumun çıkarlarını seçmiştir. 11 öğrenci kişisel çıkarlarını seçerken 7 öğrenci neden kişisel çıkarlarını seçtiğini açıklamıştır. Kişisel çıkarlarını tercih eden 2 öğrenci kendilerini toplumdaki daha önemli olduğunu belirtip bu yüzden kendi çıkarlarını tercih etmiştir. Öğrencilerin verdikleri cevapların farklılık göstermesinin nedeni öğrencilerin kamu yararını içselleştiremediğinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Kamu yararını içselleştiren bireyler, kendilerini toplumun bir parçası olarak görür ve topluma yapılan hizmetlerin kendilerine yapıldığını, toplumun çıkarları doğrudan doğruya bireylerin yani kendi çıkarları olduğunu bilir. Bu yüzden öğrencilerin kamu yararı ile ilgili bilgi eksiklikleri olduğu bu yüzden kamu yararı içselleştiremediği görülmüştür.

Sonuç olarak öğrencilerin kamu yararı ile ilgili bilgi eksikliklerinin olduğu anlaşılmıştır. Bunun nedeni kamu yararı ile ilgili kavramların (kamu, kamu hizmeti, kamu alanları, kamu malları, kamulaştırma vb.) anlamlarını tam olarak bilmedikleridir. Sosyal Bilgiler dersinde öğrenciler Etkin Vatandaşlık konularını öğrencilerin toplumsal hayatta uygulayabilmeleri için kamu yararı ile ilgili kavramların anlamlarını bilmeleri gerekmektedir. Aynı zamanda öğrenciler toplumsal hayatta aktif vatandaş olarak katılabilmeleri için bu kavramlar önem arz etmektedir. Bu kavramların anlamını bilmeyen öğrencilerin kamu yararına yönelik davranış göstermesi beklenemez. Merey, Kuş ve Karatekin (2012) yaptıkları çalışmada Türkiye’deki Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile ABD’deki Sosyal Bilgiler Öğretim programını karşılaştırmış ve ABD Sosyal Bilgiler Öğretim Programında kamu yararı adında bir değer olduğunu ve 1. Kademe de en çok vurgulanan 2. değer 2. kademe de ise en çok vurgulanan 1. değer olduğundan bahsetmiştir. Yazıcı (2009) yaptığı çalışmada Yeni Zelanda Sosyal Bilgiler öğretim programında Birliktelik ve Katılım adında bir değerden bahsetmiştir. Birliktelik ve Katılım değerini ise Toplum ve Kamu Yararı İçin Katılım olarak genişletilebileceğinden bahsetmiştir. Ülkemizdeki Sosyal Bilgiler Öğretim Programında kamu yararı bir değer olarak öğretim programımızda yer verilmesi ve öğrencilere aktarılması öğrencilerdeki kamu yararı ile ilgili bilgi eksikliklerini giderecektir. Kamu yararını bir değer olarak benimseyip sosyal yaşantısına yansıtabilen öğrenciler kamu yararına uygun davranış göstereceklerdir.

5.2. Öneriler

1. Kamu ve kamu yararı ile ilişkili kavramlar, Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan kazanımlarla ilişkilendirilerek öğrencilere aktarılabilir.
2. Sosyal Bilgiler ders kitapların da yer alan okuma metinlerin içeriklerine kamu ve kamu yararı ile ilgili bilgilendirmelere yer verilebilir.
3. Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan Etkin Vatandaşlık öğrenme alanının içeriğine aktif vatandaşlık, küresel vatandaşlık, dijital vatandaşlık ve etkili vatandaşlık kavramları kamu yararı değeri ile ilişkilendirilerek verilebilir.
4. Sosyal Bilgiler dersi kapsamında okulların bulunduğu bölgelerdeki imkanlar dahilinde yerel yönetimler ve kamu kuruluşlarına ziyaret yapılabilir, kamuya yapılan hizmetlerle ilgili öğrencilere bilgiler verilebilir.
5. Okullarda kamu yararına uygun örnek olan pil toplama, geri dönüşüm, TEMA vb. projelere öğrencilerin aktif katılımı sağlanılabilir.
6. Sosyal Bilgiler dersi kapsamında tasarruf ve sorumluluk değerlerini işlerken kamu yararı değerine de vurgu yapılabilir.
7. Kamu yararı bir değer olarak Sosyal Bilgiler Öğretim Programı değerler eğitimi kapsamına alınabilir.
8. Kamu yararı değeri sadece Sosyal Bilgiler dersi ile sınırlı kalmamalı, ortaöğretim müfredatında yer alan Sosyal Etkinlik dersi öğretim programında da kamu yararı değerine yer verilebilir.

KAYNAKÇA

Akbaş, O.(2014). Sosyal bilgilerde değerler ve öğretimi. B.Tay ve A.Öcal(Ed.), Özel öğretim yönleri ile sosyal bilgiler öğretimi. (s.344-367, 3.bas.). Ankara: Pegem Akademi

Altunya, Niyazi. (2003). Vatandaşlık Bilgisi. Ankara: Nobel Yay.

Anayasa Mahkemesi Kararı: Esas Sayısı: 1999/46 Karar Sayısı:2000/25, Karar Günü:20.09.2000

Arabacı, İ. ve Akgül,T.(2013). Elazığ ilinde uygulanan etkinlik temelli değer öğretimi uygulamalarının değerlendirilmesi. Değerler Eğitimi Dergisi, 11(25). Ss. 7-30

Aslan, E. (2016). Geçmişten günümüze sosyal bilgiler. D. Dilek (Ed.), Sosyal bilgiler eğitimi (s.4-48) içinde. Ankara: Pegem Akademi.

Ateş, H. ve Nohutçu, A. (2006). Kamu Hizmeti Sunumunda Gönüllü Kuruluşlar ve Devlet. Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 6 (11), 244-276

Ateş, Ö. T. (2017). Türkiye’de değerler eğitimi uygulamalarının öğrencilere kazandırılması istenen olumlu özellikler üzerindeki etkisi. Değerler Eğitimi Dergisi, 15(34), 41-60.

Aydın, M. Z., ve Gürler, Ş. A. (2012). Okulda değerler eğitimi. Ankara: Nobel Yayınevi.

Azer, H.(2019). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 7. sınıf Ders Kitabı, Ankara: EKOYAY Yayıncılık Matbaacılık.

Barr, R., Barth, J. L.ve Shermis, S.S. (2013). Sosyal bilgilerin doğası. (C. Dönmez, Çev.). Ankara: Pegem Akademi.

Başol, K., Duman, M. ve Çelik, M. Y. (2005). Kalkınma Sürecinin Lokomotifi; Doğal Kaynaklar. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (14), 61-70.

Baysal, N. (2013). Ortaokul sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarının öğretmenler yönüyle değerlendirilmesi, (Yüksek Lisans Tezi). Niğde Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Niğde.

Bigili, A.S.(2010). Geçmişten Günümüze Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler. Ali Sinan Bigili Editör (Ed.), Sosyal Bilgilerin Temelleri. (s.1-34). Ankara: Pegem Akademi

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., Demirel,F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Anakara: Pegem Yayınları

Çam, İ. D., Yılar, M. B. ve Ünal, O. (2020). Son Dönem Osmanlı ve Güncel Ders Kitaplarında Tasarruf Değeri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 39 (3), 100. Yıl Eğitim Sempozyumu Özel Sayı, 350-374. Samsun.

Çepni, O. & Aydın, F. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sınıf Dışı Okul Ortamlarına İlişkin Görüşleri, *the Journal of Academic Social Science Studies* 39, 317 – 335

Çepni, S. (2010). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş*. Trabzon

Çoşkun, D. (2011). İlköğretim Birinci Kademe 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi Denizli İli Örneği, (Yüksek Lisans Tezi) Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Denizli

Coşkun, D.(2014).Değerler Eğitimi. S.İnan(Ed.), Öğretmen ve öğretmen adayları için sosyal bilgiler eğitimine giriş kavramlar, yaklaşımlar, etkinlikler. (s.111-129 1.bas.). Ankara: Anı Yayıncılık.

Demir, S.B. (2016). Sosyal bilgiler eğitimi ve vatandaşlık bilgisi. S.B. Demir(Ed.), *Vatandaşlık bilgisi (s.2-13) içinde*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Dik, E. (2006), Kamu Yararı. (Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Mersin. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 188823)

Doğan, İ. (2004). *Vatandaşlık, demokrasi ve insan hakları*. Ankara: Pegem-A Yayıncılık.

Doğan, İ. (2011). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Nobel Yay.

Doğanay, A. (2008). Çağdaş Sosyal Bilgiler Anlayışı Işığında Yeni Sosyal Bilgiler Programının Değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 77-96.

Dönmez, Cengiz (2003). “Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler”, Konu alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu, (Editör: Şahin, C.), Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Duman, T., Karakaya N., Yavuz, N. (2008). *Vatandaşlık bilgisi*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Eryılmaz, B.(2015). *Kamu Yönetimi*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

Eryılmaz, Ö., Bursa, S., Ersoy A. F. (2018). Sosyal bilgiler Öğretmeni ve Öğrencilerinin Etkin Vatandaşlık ile Sivill Toplum Kuruluşu Algıları, *International Online Journal of Educational Sciences*, 10(2), 258-276.

Evirgen, Ö. F., Özkan, J. ve Öztürk, S.(2019). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 5. sınıf Ders Kitabı, S.Elmacı, S. Altun, A. Beldağ(Ed.) Ankara: MEB Yayıncılık Devlet Kitapları.

İnan, Süleyman. (2014). Sosyal Bilgiler Eğitimi: Nedir, Ne zaman ve Neden? S.İnan (Ed.), Öğretmenler ve Öğretmen Adayları için Sosyal Bilgiler Eğitimine Giriş Kavramlar, Yaklaşımlar, Etkinlikler. (s.1-21). Ankara: Anı Yayıncılık

Kılıçoğlu, G. (2014). Sosyal bilgiler tanımı, dünyada ve ülkemizde gelişimi ve önemi. M.Safran(Ed.), Sosyal Bilgiler Öğretimi (s.3-16) içinde. Ankara: Pegem Akademi.

Merey, Z. (2009). İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretiminde Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi. Sosyal Bilgiler Öğretimi. . M.Safran (Ed). Ankara: Apegem Akademi Yay.

Merey, Z., Kuş, Z. Ve Karatekin K. (2012).Türkiye'deki ve ABD'deki İlköğretim Sosyal Bilgiler Programlarının Değerler Eğitimi Açısından Karşılaştırılması. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi. Ek/Özel Sayı (12(2)). ss.1613-1632

Milli Eğitim Bakanlığı. (2005). Sosyal bilgiler dersi 5. ve 6. sınıf programı. Ankara. MEB Yayınları

Milli Eğitim Bakanlığı, (2018). *Sosyal bilgiler dersi programı*. mufredat.meb.gov.tr. Ankara: MEB Yayınları.

Milli Eğitim Bakanlığı, (2009). *Sosyal Etkinlik dersi programı*. mufredat.meb.gov.tr. Ankara: MEB Yayınları

Öztürk, C., Deveci, H. (2011). Farklı ülkelerin sosyal bilgiler öğretim programlarının değerlendirilmesi. C.Öztürk(Ed.), Farklı Ülkelerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programları (s.1-40) içinde. Ankara: Pegem Akademi

Öztürk, C. (2012). Sosyal bilgiler: toplumsal yaşama disiplinler arası bir bakış. C. Öztürk (Ed.) Sosyal bilgiler öğretimi (s. 1-31) içinde. Ankara: Pegem Akademi.

Safran, M. (2008). Sosyal Bilgiler Öğretimine Bakış. Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi. B. Tay ve A. Öcal (Ed.). Ankara: Pegem Akademi Yay

Saraç, O.(2019). Kamu Yararı Kavramı. (<https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2019/09/O.-SARAC-2.pdf> adresinden 27.05.2020 tarihinde alınmıştır.)

Sever, R. (2015). Sosyal bilgiler öğretimine giriş. R. Sever (Ed.). Sosyal bilgiler öğretimi (s1-24) içinde. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Sezer, A., Okan, Ç. (2016). Ortaokul Öğrencilerinin Sorumluluk Algıları. Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi, 2(1),22-39. Uşak.

Sezgin, F. ve Tınmaz, A. (2017). Okulun Sosyal Sorumluluk Rolü Hakkında Okul Müdürü, Sınıf ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri. TÜBAV Bilim Dergisi, 10 (2), 77-92.

Şener, P. (2019). Ortaokul Öğrencilerinin Etkin Vatandaşlık Öğrenme Alanındaki Kavramlara Yönelik Bilişsel Yapılarının Ve Kavram Algılarının Belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2020.05.25). <http://ttkb.meb.gov.tr/> adresinden inceleme yapılmıştır.

Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). Sözel, Yazılı ve Diğer Materyaller için İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri. Epsilon Yayınevi, İstanbul.

Tuncel, G., Kop, Y. ve Katılmış, A. (2011). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmen Adaylarının "Topluma hizmet uygulamaları" dersine yönelik görüşleri. 2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications. Antalya. (www.iconte.org).

Tüysüz, S.(2019). İlkokul Sosyal Bilgiler 4. Sınıf Ders Kitabı. Ankara: Tuna Matbaacılık.

Ulusoy, K. (2007). Sosyal bilgiler Öğretmenlerin Tarih ve Ahlak Eğitimi İlişkisi Üzerine Görüşleri (Sakarya İli Örneği). Değerler Eğitimi Dergisi, Sayı:13 Cilt:5 ss.155-177.

Ulusoy, K. ve Arslan, K.(2016). Değerli bir kavram olarak değer ve değerler eğitimi. R.Turan ve K.Ulusoy (Ed.), farklı yönleri ile değerler eğitimi (s. 2-16, 2.bas.). Ankara: Pegem Akademi.

Yalçınkaya, E. (2015). Sosyal bilgilerin tarihçesi ve temel eğitimdeki yeri. R. Sever (Ed.), Sosyal bilgiler öğretimi (s.25-46) içinde. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık

Yazıcı, K.(2009). Yeni Zelanda Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Bu Programın Türkiye'deki Sosyal Bilgiler Öğretim Programı İle Karşılaştırılması. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Sayı: 22. Konya.

Yıldırım, C., Kaplan, F., Kuru, H. ve Yılmaz, M. (2019), Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 6. sınıf Ders Kitabı, S.Elmacı ve M.B. Yılar (Ed.) Ankara: MEB Yayıncılık Devlet Kitapları.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, D. (2002). Üniversiteler için vatandaşlık bilgisi. Konya: Çizgi Kitabevi.

Yiğittir, S. ve Kaymakçı, S. (2012). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı uygulama kılavuzunda yer alan etkinliklerin değerler eğitimi yaklaşımları açısından incelenmesi. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 13(2). ss. 49-73
Welton, D. A., ve Mallan, J. T.(1999). Childrenandtheirworld. Boston: Houghton Mifflin Company

<https://sozluk.gov.tr/> (26/09/2021 tarihinde erişim sağlanmıştır.)

EKLER

1)UYGULAMA İZİN DİLEKÇESİ

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE-SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ BÖLÜMÜ
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ'NE
NEVŞEHİR

Üniversitenizin 17010200007 numaralı öğrencisiyim. Sosyal Bilgiler Eğitimi alanında *Ortaokul Öğrencilerinin Kamu Yararı Değerine İlişkin Görüşleri* başlıklı yüksek lisans tez çalışması yapıyorum. Çalışmam da veri toplayabilmek amaçlı uygulama yapabilmek için Tokat ili Erbaa İlçesinde bulunan Hakimiyet-i Milliye ortaokulu 6. ve 7. sınıf öğrencileri ile uygulama yapmak istiyorum. Bu hususta **Tokat İl Milli Eğitim Müdürlüğü**'nden gerekli izinlerin alınmasını istiyorum. Uygulama formum ektedir.

Gereğinin yapılmasını saygılarımla arz ederim. 28/09/2021

SAMED AKAR
YÜKSEK LİSANS ÖĞRENCİSİ

EK:

1: KAMU YARARINA YÖNELİK BİLGİ VE ALGI FORMU (1 SAYFA) 3 ÖRNEK

2) PİLOT UYGULAMADAKİ SORULAR

Aşağıdaki sorulara vereceğiniz cevaplar akademik bir çalışmada veri olarak kullanılacaktır. Cevapların tamamen gizli kalacağından endişeniz olmasın. Lütfen size sorulan soruları kendinizde ne ifade ediyorsa ona uygun olarak cevaplayınız. Çalışmamıza kattığınız destekten dolayı teşekkür eder, iyi çalışmalar dilerim.

Samed AKAR

S.1) Kamu Nedir?

S.2) Yarar kavramını 1 cümle ile açıklayınız.

S.3) Kamu Yararı Nedir?

S.4) Kamu Hizmetleri Nelerdir?

S.5) Kamu Yararına yönelik faaliyetler sizce nasıl olmalıdır?

S.6) Kamu Yararına yürütülen faaliyetler kimler tarafından yürütülür.

S.7) Etkin bir vatandaşın kamu yararına karşı tutumu sizce nasıl olmalıdır?

3) PİLOT UYGULAMADA VERİLEN ÖRNEK CEVAPLAR

Aşağıdaki sorulara vereceğiniz cevaplar akademik bir çalışmada veri olarak kullanılacaktır. Cevaplarının tamamen gizli kalacağından endişeniz olmasın. Lütfen size sorulan soruları kendinizde ne ifade ediyorsa ona uygun olarak cevaplayınız. Çalışmamıza kattığınız destekten dolayı teşekkür eder, iyi çalışmalar dilerim.

Samed AKAR

S.1) Kamu Nedir?

Kamu halktır. Bir devlette, bir il-ilçe beldede veya kurumdeki herkesi ifade eder.

S.2) Yarar kavramını 1 cümle ile açıklayınız.

Toplumun bir iş, eylem veya işlemlerinde elde edilecek en uygun en elverişli en iyi sonuçtur.

S.3) Kamu Yararı Nedir?

Herkes için, halk için en iyi en elverişli sonuç demektir. Toplumun büyük kesiminde faydalı olan işlemlerdir (eylemler).

S.4) Kamu Hizmetleri Nelerdir?

Bir kurum ya da devletten sağlanan, kültürel veya fiziksel açıdan yapılan tüm faaliyetlerdir.

S.6) Kamu Yararına yönelik faaliyetler sizce nasıl olmalıdır?

Objektif, eşitlik olmalı ve toplumun her bireyine yarar de zarar kapsayacak şekilde yapılmalı. Kişi çıkarları değil halkın büyük faydası, çıkarları için planlanmalıdır. Keskin geleceğini ve toplumsal durumuna da dikkatli olmalıdır.

S.6) Kamu Yararına yürütülen faaliyetler kimler tarafından yapılır?

Atamışları seçilmişler, gönüllü kişi veya gruplar, sivil toplum kuruluşları, vakıflar ve benzeri kuruluşlar tarafından kamu yararına faaliyetler yürütülmektedir.

S.7) Etkin bir vatandaşın kamu yararına karşı tutumu sizce nasıl olmalıdır?

Dernekleri, sivil toplum kuruluşları, iyi olanı desteklemektir. Hata varsa düzeltmek, yanlış veya engellenenleri düzeltmektir. İyi yapılarda destek olmak, yanlış olanları düzeltmek, gelen maddi ve manevi tüm katkıları yapmaktır. İzlenen değil, katılanın bir üyesi olarak davranmalıdır.

Örnek 1) Erbaa Belediyesi Eski Başkanı

Aşağıdaki sorulara vereceğiniz cevaplar akademik bir çalışmada veri olarak kullanılacaktır. Cevaplarının tamamen gizli kalacağından endişeniz olmasın. Lütfen size sorulan soruları kendinizde ne ifade ediyorsa ona uygun olarak cevaplayınız. Çalışmamıza kattığınız destekten dolayı teşekkür eder, iyi çalışmalar dilerim.

Samed AKAR

S.1) Kamu Nedir?

Kamu toplumsal zeminimizdir. Milletin her bir ferdinin ortak malı, ortak paydasıdır.

S.2) Yarar kavramını 1 cümle ile açıklayınız.

İşimize yarayan, bitimin için faydalı olan her şeydir.

S.3) Kamu Yararı Nedir?

Kişisel menfaatimize ~~aykırı~~ değil de toplumsal menfaatimize olan faydalara ve bunların sonuçlarına derin.

S.4) Kamu Hizmetleri Nelerdir?

Genre düzenlenmesi, depreme uygun yapılar, eğitim, sağlık, güvenlik hizmetlerinden tutun da demokratik yaşam, özgür ifade olanakları sağlanması gibi toplumun her bir ferdinin rahat yaşayabileceği huzur ortamlarının tesis edilmesidir.

S.6) Kamu Yararına yönelik faaliyetler sizce nasıl olmalıdır?

Şeffaf, denetlenebilir, karar süreçleri ile ilgili, vicdanlarda yerini alan, adil, zihin ve hesap verilebilir olmalıdır.

S.6) Kamu Yararına yürütülen faaliyetler kimler tarafından yapılır?

Abundant yetkinliğe sahip bürokratlar, işinin ehli yöneticiler ve sivil toplum ile yine bu özelliklere sahip sivil toplum kuruluşları tarafından yapılmalıdır.

S.7) Etkin bir vatandaşın kamu yararına karşı tutumu sizce nasıl olmalıdır?

Kamu yararını kişisel yararından üstünde tutmalı ve kamusal alanı düzenleyen her şeyin esasında kendi haklarını ve sorumluluklarını farkında olarak daha katılımcı, daha aktif bir tutum sergiler nitelikte olmalıdır.

Örnek 2) Öğretmen

Aşağıdaki sorulara vereceğiniz cevaplar akademik bir çalışmada veri olarak kullanılacaktır. Cevaplarınızın tamamen gizli kalacağından endişeniz olmasın. Lütfen size sorulan soruları kendinizde ne ifade ediyorsa ona uygun olarak cevaplayınız. Çalışmamıza kattığınız destekten dolayı teşekkür eder, iyi çalışmalar dilerim.

Samed AKAR

S.1) Kamu Nedir?

Bir ülkede yaşayan bütün insanlar

S.2) Yarar kavramını 1 cümle ile açıklayınız.

İnsanların yaşamını olumlu olarak etkileyen, başka herhangi bir yere zarar vermeyen gelişmeler

S.3) Kamu Yararı Nedir?

Toplum için yapılan çalışmalardır.

S.4) Kamu Hizmetleri Nelerdir?

Devletin halkın yaşamını daha rahat sürdürebilmesi için yaptığı çalışmalardır.

S.6) Kamu Yararına yönelik faaliyetler sizce nasıl olmalıdır?

Ayrımcı yapmadan, eşit şekilde, şeffaf olması gerekir

S.6) Kamu Yararına yürütülen faaliyetler kimler tarafından yapılır?

Temel faaliyetler devlet tarafından yapılır. Herkesin kamu yararı için çalışması gerekir.

S.7) Etkin bir vatandaşın kamu yararına karşı tutumu sizce nasıl olmalıdır?

Yapılan çalışmaların takip etmeli, eksik olan yerde eleştirini yapılmalıdır.

Örnek 3) Öğretmen Adayı

Aşağıdaki sorulara vereceğiniz cevaplar akademik bir çalışmada veri olarak kullanılacaktır. Cevaplarının tamamen gizli kalacağından endişeniz olmasın. Lütfen size sorulan soruları kendinizde ne ifade ediyorsa ona uygun olarak cevaplayınız. Çalışmaya kattığınız destekten dolayı teşekkür eder, iyi çalışmalar dilerim.

Samed AKAR

S.1) Kamu Nedir?

Toplumsal çıkarları sine çıkararak, toplumun yararına faaliyetler yürüten kurumdur.

S.2) Yarar kavramını 1 cümle ile açıklayınız.

İnsanlara fayda sağlayabilecek işlere denir.

S.3) Kamu Yararı Nedir?

Toplumun yararına olan şeylerdir.

S.4) Kamu Hizmetleri Nelerdir?

Topluma farklı açılarından, besleme, barınma gibi yardım etmektedir.

S.6) Kamu Yararına yönelik faaliyetler sizce nasıl olmalıdır?

İnsanların ihtiyaçlarını gidermelidir.

S.6) Kamu Yararına yürütülen faaliyetler kimler tarafından yapılır?

Vakıflar, Yardım kurumları, Devlet

S.7) Etkin bir vatandaşın kamu yararına karşı tutumu sizce nasıl olmalıdır?

O kişide bu çalışmalarına katkı sağlanmalıdır.

Örnek 5) Öğrenci

Aşağıdaki sorulara vereceğiniz cevaplar akademik bir çalışmada veri olarak kullanılacaktır. Cevaplarının tamamen gizli kalacağından endişeniz olmasın. Lütfen size sorulan soruları kendinizde ne ifade ediyorsa ona uygun olarak cevaplayınız. Çalışmaya kattığınız destekten dolayı teşekkür eder, iyi çalışmalar dilerim.

Samed AKAR

S.1) Kamu Nedir?

Kamu devletin vergi karşılığında bir takım hizmetler verdiği topluma denir.

S.2) Yarar kavramını 1 cümle ile açıklayınız.

Yarar kendinizi için faydalı olan şeydir.

S.3) Kamu Yararı Nedir?

Kamu yararı, toplumun iyiliği ve faydası için yapılması gereken şeylerdir.

S.4) Kamu Hizmetleri Nelerdir?

Hastaneler, iltfaiyeler, polis merkezleri, yollar, parklar vs.

S.6) Kamu Yararına yönelik faaliyetler sizce nasıl olmalıdır?

Gerçekli yerlere çöp konteynerleri, sokak ışıkları koymak, yollar, hastaneler, vb. gibi toplumun ihtiyacı doğrultusunda çalışmalar yapmak.

S.6) Kamu Yararına yürütülen faaliyetler kimler tarafından yapılır?

Belediye başkanları, Valiler, Cumhurbaşkanı vs.

S.7) Etkin bir vatandaşın kamu yararına karşı tutumu sizce nasıl olmalıdır?

Devletin onun için sağladığı imkânlar karşılığında olmalı. Çevresini temiz tutmayı bilmeli ve toplum huzuruna zarar verecek davranışlardan kaçınmalı.

Örnek 6) Öğrenci

Aşağıdaki sorulara vereceğiniz cevaplar akademik bir çalışmada veri olarak kullanılacaktır. Cevaplarının tamamen gizli kalacağından endişeniz olmasın. Lütfen size sorulan soruları kendinizde ne ifade ediyorsa ona uygun olarak cevaplayınız. Çalışmamıza kattığınız destekten dolayı teşekkür eder, iyi çalışmalar dilerim.

Samed AKAR

S.1) Kamu Nedir?

Devlet

S.2) Yarar kavramını 1 cümle ile açıklayınız.

Kişiye, çevreye ve devlete zararı olmayan faydası olan.

S.3) Kamu Yararı Nedir?

Devletin faydasına olan.

S.4) Kamu Hizmetleri Nelerdir?

Devlete bağlı hizmetler. Devletin halkın ihtiyaçlarını karşılamak için yaptığı faaliyetlerin tamamı.

S.6) Kamu Yararına yönelik faaliyetler sizce nasıl olmalıdır?

Bilindendirici, destekleyici

S.6) Kamu Yararına yürütülen faaliyetler kimler tarafından yapılır?

Herkes tarafından yürütülebilir. Yapacağım pil toplama kampanyası kamu yararına bir harekettir.

S.7) Etkin bir vatandaşın kamu yararına karşı tutumu sizce nasıl olmalıdır?

Anlayışlı ve destekleyici.

Örnek 7) Öğrenci

4) FORMDA KULLANILMAK ÜZERE OLUŞTURULAN MADDE HAVUZU

SORULAR		UYGUN	UYGUN DEĞİL	AÇIKLAMALAR
1) Kamu ve kamu yararı kavramlarından ne anlıyorsunuz?				
2) Toplumsal ihtiyaçlar kim/ne tarafından karşılanmaktadır?				
3) Kamuya yapılacak hizmetler hangi ihtiyaçlar sonucunda ortaya çıkar?				
4) Kamuya yapılan hizmetlerde asıl amaç nedir?				
5)Verdiğimiz vergiler bize geri nasıl dönmektedir?				
6)Kamu hizmetlerine 3 tane örnek veriniz.				
7) Kamu spotlarında genel olarak ifade edilen kavram/kavramlar nedir?				
8) Ülkemizde bulunan doğal kaynakların kullanımına karşı tutumunuz nedir?				
9) Kültürel değerlerimizi korumak için ne gibi çalışmalar yaparsınız?				
10) Kamuya ait alanlara(park, mesire alanı, meydan vb.) karşı yaklaşımınız nasıldır?				

11) Sosyal çevrenizde yapılan geri dönüşüm projeleri hakkında ne düşünüyorsunuz?				
12) Toplumda karşılaşılan sorunlarda çözüm üretebilmek için gönüllü olarak çalışmak istermiydiniz?				
13) Okulda, sınıfta, evlerinizde ve/veya sosyal çevrenizde yaptığınız tasarruflara örnekler veriniz.				
14) Okullarımızda kamu yararına yönelik yapılan faaliyet/projelere 1 örnek veriniz.				
15) Okulunuzda veya sınıflarınızda bulunan ders araç-gereçlerini veya öğretim materyallerini kullanırken nelere dikkat edersiniz?				
16) Mahallenizde/çevrenizde karşılaştığınız bir olumsuzluk durumunda(çevre kirliliği, su kaçağı, kanalizasyon patlaması, orman yangını vb. gibi) tepkiniz nasıl olurdu?				
17) Kişisel çıkarlarınız ile kamunun çıkarları çakıştığında hangisini tercih ederiniz?				

5)UZMAN GÖRÜŞÜ SONUCUNDA HAZIRLANAN FORM

Sevgili Öğrenciler,

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Sosyal Bilgiler Eğitimi yüksek lisans yapmaktayım. Bu formda yer alan sorulara vereceğiniz cevaplar sayesinde tez çalışmama katkıda bulunacaksınız. Destekleriniz için teşekkür eder, başarılı bir eğitim hayatı geçirmenizi dilerim.

Samed AKAR
Yüksek Lisans Öğrencisi

KAMU YARARINA YÖNELİK BİLGİ VE ALGI FORMU

BÖLÜM 1 : KİŞİSEL BİLGİLER

CİNSİYET: KIZ () ERKEK () SINIF: 6 () 7 ()

BÖLÜM 2 : SORULAR

- 1) Kamu ve kamu yararı kavramlarından ne anlıyorsunuz?
- 2) Toplumsal ihtiyaçlar kim tarafından karşılanmaktadır?
- 3) Kamuya yapılan hizmetlerde amaç nedir?
- 4) Verdiğimiz vergiler bize geri nasıl dönmektedir?
- 5) Kamu hizmetlerine 3 tane örnek veriniz.
- 6) Ülkemizdeki doğal ve beşeri kaynakları kullanırken nelere dikkat etmeliyiz?

7) Toplumun ortak yaşam alanlarını (park, mesire alanı, meydan vb.) kullandığınızda nelere dikkat edersiniz?

8) Okulda, sınıfta, evlerinizde ve/veya sosyal çevrenizde yaptığınız tasarruflara örnekler veriniz.

9) Okullarımızda kamu yararına yönelik yapılan faaliyet/proje var mı? Varsa örnek veriniz.

10) Okulunuzda veya sınıflarınızda bulunan ders araç-gereçlerini veya öğretim materyallerini kullanırken nelere dikkat edersiniz?

11) Sınıfınızda / okulunuzda karşılaştığınız olumsuz bir durumda (çevre kirliliği, su kaçağı, kanalizasyon patlaması, orman yangını gibi) tepkiniz ne olurdu?

12) Kişisel çıkarlarınız ile toplumun çıkarları çakıştığında hangisini tercih ederdiniz? Nedenleri ile açıklayınız.

6)BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR VE YAYIN ETİK KURULU ONAY YAZISI

T. C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Rektörlük
Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etik Kurulu

Yüksek Öğretim Kurulu
T.C.
Yayın Etik Kurulu (1226-027)

TOPLANTI SAYISI 10	KARAR SAYISI 406	TOPLANTI TARİHİ 30.11.2021

Sayın Prof. Dr. Ali MEYDAN
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Bölüm Başkanı

Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Yüksek Lisans Programı öğrencisi olan Samed AKAR'ın "Ortaokul Öğrencilerinin Kamu Yararı Değerine İlişkin Görüşleri" isimli yüksek lisans tezi hakkında alınan 20.09.2021 tarih ve 2100063898 sayılı başvuru dosyasının görüşülmesi.

2021.10.406. Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Yüksek Lisans Programı öğrencisi olan Samed AKAR'ın "Ortaokul Öğrencilerinin Kamu Yararı Değerine İlişkin Görüşleri" isimli yüksek lisans tezi hakkında alınan 20.09.2021 tarih ve 2100063898 sayılı başvuru dosyası görüşüldü.

Yapılan görüşmeler sonucunda, aşağıdaki tabloda isimleri belirtilen araştırmacılar tarafından hazırlanan "**Ortaokul Öğrencilerinin Kamu Yararı Değerine İlişkin Görüşleri**" isimli yüksek lisans tezi ve ilgili belgeler araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş olup, projenin gerçekleştirilmesinde etik sakınca bulunmadığına kurulumuz üyeleri tarafından oy birliği ile karar verilmiştir.

YÜRÜTÜCÜ	ARAŞTIRMACI/UZMAN
Prof. Dr. Ali MEYDAN	Samed AKAR (Öğrenci)

Prof. Dr. Şule AYDIN Kurul Üyesi	Prof. Dr. Zülfikar DURMUŞ Kurul Üyesi	Prof. Dr. Hacı Abdullah ŞENGÜL Kurul Üyesi
Prof. Dr. İbrahim ERDOĞAN Kurul Üyesi	Prof. Dr. Şahlan ÖZTÜRK Kurul Üyesi	Prof. Dr. Fatih ÖZDEMİR Kurul Üyesi
Prof. Dr. Bayram DEVİREN Kurul Üyesi	Prof. Dr. Serkan ŞAHİNKAYA Kurul Başkanı	

Belge Doğrulama Kodu: A93F443

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
<https://ubys.nevsehir.edu.tr/ERMS/Record/ConfirmationPage/Index>

Belge Takip Adresi:

Adres:
Telefon No: <txtTel>
e-Posta:
Kep Adresi: nevsehiruniversitesi@hs01.kep.tr

Faks No:
İnternet Adresi:

Bilgi için :
Telefon No:
Leyla Karagedik
Sekreter
<txtTel>